

19 апрель куни Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом институтида Ўзбекистон муслмонлари идораси тасарруфидаги таълим масканлари илгор ўқитувчи-мударрисларининг “Йил ўқитувчиси – 2011” кўрик-танлови бўлиб ўтди.

Танловда етти нафар мударрис ва уч нафар мударриса йилнинг энг яхши ўқитувчиси деган фахрли номга эришиши учун билимларини синовдан ўтказишди. Мусобақанинг биринчи босқичида қатнашчиларнинг илми, иқтидори ва педагогик маҳорати ўрганилди. Иккинчи босқичда улар тайёрлаган ўқув-кўргазмали қуроли намойиш этилди.

Танлов натижасига кўра, Жамол Мавлонов (Мир Араб) биринчи, Жалолидин Аҳмедов (Кўкалдош) иккинчи, Сайидахмад Сайдаралиев (“Сайид Муҳйиддин маҳдум”) учинчи ўринни эгаллади.

КЎПРОҚ, ЯХШИРОҚ ИШЛАЙЛИК

Жамол Мавлонов 1979 йили Бухоро шаҳрида туғилган. Ўрта мактабдан сўнг “Мир Араб” мадрасасига ўқишга кирди. Интилувчанлиги сабаб мударрислардан кўшимча таҳсил олди. Мадрасани битиргач, устозлар таклифи билан ушбу билим даргоҳида ишлаб қолди. 2007–2010 йиллари Бухоро Давлат университетининг педагогика факултетининг сиртқи бўлимида ўқиди.

– Етти йилдан бери ушбу билим даргоҳида араб тилидан сабоқ бераман. “Йил ўқитувчиси” танловида қатнашиб, ғолиб бўлишимда устозларимнинг, ҳамкасбларимнинг ҳиссаси катта. Бу мен учун масъулият бўлиб, янада кўпроқ, яхшироқ ишлашга рағбатлантиради, – дейди Жамол Мавлонов. – Яна бир нарсани таъкидламоқчиман. Тошкент Ислом институтида таҳсил олаётганлар орасида собиқ ўқувчиларимизни кўриб, жуда қувондим. Улар мадрасада олган билимлари институтда асқотаётганини айтишди. Ҳа,

мадрасамиз битирувчиларининг кўпи турли олий ўқув юртларида таҳсилни давом эттиряпти. Бу биз учун шараф.

Бугун мадрасамизда катта ўзгаришлар, янгиланишлар бўляпти. Мударрисларимиз замонавий технологиялар билан жиҳозланган, интернет, лингафон хоналарида дарс беришга, ўз билимларини оширишга, замон билан ҳамнафас бўлишга тинмай ҳаракат қилишяпти. Мақсадимиз ёшларга пухта билим, гўзал тарбия бериш, муқаддас Ислом динимизнинг чинакам инсоний моҳиятини муносиб тарзда халқимизга етказишдир.

Мир Араб Ислом ўрта махсус билим юрти ўқув ишлари бўйича мудир муовини Қобилжон Сиддиқов у хақида бундай дейди:

– Жамол Мавлоновнинг дарс услуби ўзига хос. Ҳар бир сабоқни дастур-режа, маъруза матнлари ва кўргазмали қуроли асосида олиб боради. Талабаларга араб тилини мукамал ўргатиш ва уларнинг арабча сўзлашув малакасини ошириш учун кўшимча тўғарақлар очган. Дарсларида “Тезкор савол-жавоб”, “Ақлий ҳужум”, “Ким топагон?” каби қизиқарли ўйинлар билан талабалар диққатини мавзуга торта олади. Бундан ташқари, кўшимча қўлланмалар, замонавий ўқув-ахборот воситаларидан кенг фойдаланади. Шу боис йилдан-йил яхши натижаларга эришяпти.

Муҳаммад СИДДИҚ
ёзиб олди.
Нўъмонжон
МУҲАММАДЖОН
суратга олган.

МАСХАРА ҚИЛИШДАН САҚЛАНИНГ

Бошқаларни масхара қилиш, уларни ўздан паст санаш, уларнинг шаънини писанд қилмаслик, кибрланиш натижасидир. Масалан, ўғил фарзанди борнинг ўғли йўқ кишини камситиши ёки башанг кийинган кимсанинг оддий кийинган кишининг устидан кулиши ва ҳоказо...

Қуръони каримда бундай дейилган:

“Эй мўминлар! (Сизлардан) бирор миллат (бошқа) бир миллатни масхара қилмасин! Эҳтимолки, (масхара қилинган миллат) улардан яхшироқ бўлса. Яна (сизлардан) аёллар ҳам (бошқа) аёлларни (масхара қилмасин)! Эҳтимол, (масхара қилинган аёллар) улардан яхшироқ бўлса. Ўзларингизни (бир-бирларингизни) мазах қилмангиз ва бир-бирларингизни лақаблар билан атамангиз! Имондан кейин фосиқлик номи нақадар ёмондир! Кимки тавба қилмаса, бас, айнан ўшалар (гуноҳ ишлар билан ўзларига нисбатан) зулм қилувчилардир” (*Хужурот, 11*).

Ойшадан (розийаллоху анҳо) ривоят қилинади: “Мусибатга учраган бир киши бир гуруҳ аёллар олдидан ўтди. Аёллар уни масхара қилиб, кулишди. Ўша аёлларнинг баъзилари ана шу мусибатга мубтало бўлишди” (*Имом Бухорий ривояти*).

Абу Хурайрадан (розийаллоху анҳо) ривоят қилинади: “Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам): “Мусулмоннинг бошқа бир мусулмон жонига, молига тажовуз қилиши ва обрўйини тўкиши ҳаромдир. Такво мана бу ерда бўлади” деб, қалбларига ишора қилдилар. Шунингдек, инсон бу иллатга бошқаларнинг айбини қидириш орқали ҳам дучор бўлиб қолади.

Абу Журай Ҳажмий айтади: Расулulloхнинг (соллаллоху алайҳи ва саллам) олдидарига келиб, дедим: “Ё Расулulloх, менга васият қилинган”. Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам) марҳамат қилдилар: “Бир киши сенинг айбингни биллиб олиб, юзингга солса, сен унинг айбини билсанг ҳам, юзига солмагин. Қўявер, балоси ўзига, савоби сенгадир” (*Имом Бухорий ривояти*).

Азизхўжа ИНОЯТОВ,
Мир Араб Ислому ўрта махсус
билим юрти мударриси

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллох МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир хайъати

Усмонхон АЛИМОВ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Ортиқбек ЮСУПОВ
Анвар ТУРСУН
Аҳад ҲАСАНОВ
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Абдулҳамид ТУРСУН
Ҳайдархон ЙЎЛДОШХЎЖАЕВ
Баҳодир КАРИМОВ
Эркин МАЛИК
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Исомиддин ОЛИМОВ
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Муҳтарама УЛУҒОВА
(Маъсул котиб)
Аҳмад МУҲАММАД

Муқова

«Voris Design» маркази билан
ҳамкорликда тайёрланди.

Бадий муҳаррир

Хайруллох ҚУДРАТУЛЛОХ ўғли

Саҳифаловчи

Баҳром ИКРОМОВ

Матнни

Раҳима КАРИМЖОН кизи
терди.

Манзилимиз:

100002 Тошкент шаҳри
Зарқайнар 18-берк кўча 47а-уй;
Тел: 240-08-23, 240-05-19, 227-34-30.
Интернет сайтимиз: www.hidoyat.uz
Интернет почтаимиз: hidoyat_jurnali@mail.ru
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва
ахборот агентлигида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 0177.

Босишга 2011 йил 7 майда рухсат берилди.
Босмахонага 2011 йил 10 майда топширилди.
Қоғоз бичими 60x841/8. Адади 43.500 нусха.
1586-сон буюртма. «Sharq» нашриёт-матбаа
аксиядорлик компаниясида босилди.

Қўлёзмалар қайтарилмайди.

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан
фарқ қилиши мумкин. Келтирилган иқтибос ва
рақамлар учун муаллиф маъсул. Хат юборилгани-
да исмлар тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин. Мақолалар
қўчириб босилса ёки иқтибос олинса, «Хидоят»дан
олингани кўрсатилиши шарт.

МУНДАРИЖА

Бугуннинг гапи	
Жамол МАВЛОНОВ	
Кўпроқ, яхшироқ ишлайлик	1
Таянч нуқта	
Азизхўжа ИНОЯТОВ	
Масхара қилишдан сақланинг	2
Идора ҳаёти	
Тотувликка боғлиқ.....	5
Мунаввар олам	
Абдулазиз МАНСУР	
Тўғри йўл танлаган устозлар.....	6
Мамлакат янгиликлари	
Дўрмон сабоқлари.....	7
Мовароуннаҳр уламолари	
Дилбар УБАЙДУЛЛАЕВА,	
Фахриддин розий	8
Ибратли ҳикоялар	
Одам ва олма дарахти	9
Мулоҳаза	
Комилжон РАҲИМОВ	
“Ат-таъаруф...” ва унинг шарҳи	10
Илм масканларида	
Талабалар учун муҳим тадбирлар	11
Тарбия	
Мухтарама УЛУҒОВА	
Боланинг назари тўқ бўлсин	12
Масала	
Бир савол сўрасам.....	13
Мулоҳаза	
Муҳаммадсафо ДАВЛАТИЁРОВ	
Нозик иш.....	15
Олисларга саёҳат	
Бангладеш республикаси.....	16
Тарих	
Саида ДАРИЕВА	
Бухорога сафар.....	18
Ўлкамизни ўрганамиз	
Суюндик МУСТАҒОЕВ	
Саҳобалар номи	
билан аталган жойлар	22
Хотира	
Маъруф ЖАЛИЛ	
Кўнгли кенг Тилак Жўра	23
Шеърят	
ХУШНУД	
Азизлик истасанг, элдан ҳаё қил	24
Зокиржон МАННОПХЎЖАЕВ	
Йироқлашиш эмасми?.....	25
Кичик бизнес ва ҳусусий тадбиркорлик йили	
Зебунисо ҲУСАЙН	
Момолардан мерос	26
Насихат	
Қизларгул ШАПИЕВА	
Қаттиқ кўз, тош қалбдан асрасин	27
Огоҳлик	
Раҳимберди РАҲМОНОВ	
Миссионерларнинг асл қиёфаси	28
Масжидларимиз	
Эрназар ТОПИЛОВ	
“Қурайш” жоме масжиди	30
Маишур аёллар	
Сароймулкхоним.....	31
Халқона ўғитлар	
Момоларимиз айтади... ..	32

Тафсири

ИККИ МУҲИМ МАСАЛА

4

Очлик ва чанқоқликни кетказадиган миқдорда еб-ичиш мустаҳабдир. Ана шу миқдордагиси киши жисмининг ва ҳиссиёт аъзоларининг саломатлигига кифоя. Шунинг учун шарият ифтор ва саҳарликсиз – узлуксиз рўзадан қайтарган.

Яхшиликка чақирин

Раҳматуллоҳ НУРМАТОВ

ОСОН ЁДЛАШ ҚОИДАЛАРИ

Ёдланган оятларни устознинг текширувидан ўтказиш керак. Чунки Қуръонни ўзича ўқиб, ёдлаб, тақрорлаган киши хатосини билмайди. Устоздан ўтказган кишининг эса хатолари тузатилади ва ёдлаганлари мустаҳкамланади.

14

Аёллар саҳифаси

Маҳбуба СОБИРОВА

САОДАТИМ ҲИКМАТИ

Қайнота, қайнонанг, уларнинг яқинларини, қариндош-уруғларини ҳурмат қил. Кўча-кўйда эшитган ҳар қандай сўзни айтиб, куёв дилини ғаш қилма, имкони етмайдиган нарсани олиб беринг, деб қистама. Сирини очма. Уйнинг гапини кўчага, кўчанинг гапини уйга ташима.

19

Хабарлар

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Расман эътироф этилди

Молдовада Ислом дини расман ҳуқуқий мақом олди. Энди мамлакат мусулмонлари эмин-эркин тоат-ибодат билан қилишлари мумкин. Шу муносабат билан Кишинёвда катта байрам тантанаси бўйишди. Унда мамлакат ҳуқумати аъзолари, расмийлар, Оврупа парламенти депутатлари, элчилар, чет эллик меҳмонлар иштирок этди.

21

ИККИ МУҲИМ МАСАЛА

“Эй Одам болалари! Ҳар бир масжид (намоз) олдидан зийнатларинг (пок кийимларингиз)ни (кийиб) олинглар! Шунингдек, еб-ичинглар, (лекин) исроф қилманглар! Зеро, У исроф қилувчиларни севмайди” (Аъроф, 31).

Бу ояти кариманинг тушиш сабаби ҳақида муфассирлар бундай тушунтиришади:

Жоҳилият даврида ҳаж қилувчилар Минодан қайтгач, Каъбаи муаззамани кийимларини ечиб ташлаб тавоф қилишарди.

Аллоҳ таоло Ҳазрат Муҳаммадни (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) пайғамбар қилиб юборгунига қадар одамлар ана шундай жаҳолат ботқоғида эди. Аллоҳ таоло **“Эй Одам болалари! Ҳар бир масжид (намоз) олдидан зийнатларинг (пок кийимларингиз)ни (кийиб) олинглар!”** мазмунли оятни туширди. Бу оят тушгач,

Пайғамбаримизнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) жарчиси: **“Каъбани яланғоч тавоф қилманглар”**, деб ҳаммага эълон қилди (*Имом Бухорий ва Имом Муслим ривояти*).

Ушбу ояти карима авратни ёпиш вожиблигига далолат қилади. Инсон намозда ҳам, бошқа ҳолатда ҳам авратини бошқалардан беркитиши керак.

Каъбий айтади: **“Жоҳилият аҳли ҳаж қилганларида ёғ, қуйруқ емасди. Шу билан ҳажни улуғлашарди”**. Мусулмонлар: **“Ё Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам), бундай одатга биз ҳақли эмасмизми?”** дейишди. Шунда Аллоҳ таоло оятнинг **“... еб-ичинглар, (лекин) исроф қилманглар!”** мазмунли қисмини туширди. Ибн Аббос бундай дейди: **“Оятда исроф ва шубҳадан холи еб-ичиш ҳалол экани баён қилинган”**.

Очлик ва чанқоқликни кетказадиган миқдорда еб-ичиш мустаҳабдир. Ана шу миқдордагиси киши жисмининг ва ҳиссиёт аъзоларининг саломатлигига етади. Шунинг учун шариат ифтор ва саҳарликсиз – узлуксиз рўзадан қайтарган. Овқат емай, узлуксиз рўза тутиш баданни ҳолдан тойдиради ва ўлимга сабаб бўлади. Кишини ибодатга қуввати етмайдиган даражада заифлаштиради. Нафсининг зарурий эҳтиёжларини қондирмаган киши яхшилик ва зуҳддан насибасиздир.

Эҳтиёждан ортиқ миқдорда еб-ичишни баъзилар ҳаром, баъзилар макруҳ дейишган. Зеро, кўп еган киши ошқозони тўла овқатни хазм қилишга қийналади. Бу нарса турли касалликлар келиб чиқишига сабаб бўлади.

Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): **“Одамзод қориндан кўра ёмон бирор идишни тўлдирмаган. Одам бола-си гавдасини тик тутишга бир-икки лукма озуқа етади. Агар кўпроқ егиси келса, унда ошқозонининг учдан бири овқатга, учдан бири ичимликка, учдан бири ҳавога тўлдирилиши керак”**, деб марҳамат қилганлар (*Имом Термизий ривояти*).

Нақл қилишларича, Ҳорун ар-Рашидининг жуда моҳир насроний табиби бор экан. У бир куни олим Али ибн Ҳусайн ибн Воқидга: **“Сизнинг китобингиз (Қуръон)да тиб илмига оид ҳеч нарса йўқ. Илм ўзи икки хил бўлади: дин илми ва бадан илми (тиб илми)”**, дебди. Али ибн Ҳусайн унга бундай жавоб берган экан: **“Аллоҳ таоло тиб илмининг барчасини ушбу яримта оятга жойлаб қўйган: “... еб-ичинглар, (лекин) исроф қилманглар!”**

Шунда насроний табиб: **“Пайғамбарингиздан тибга оид бирон нарса нақл қилинмаган”**, дебди.

Али ибн Ҳусайн бундай жавоб берибди: **“Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) тиб илмини бир неча сўзга жам қилганлар”**.

“Улар қайсилар?” деб сўрабди табиб.

“Ошқозон – касалликлар макони. Парҳез – барча давонинг боши. Ҳар бир баданга ўрганган нарчасини бер!”

Шунда насроний табиб ҳайрат билан иқрор бўлган экан: “Китобингиз ва пайғамбарингиз Жолинулга тиббиётда ҳеч нарса қолдирмабди!”

Қуртубий айтади: “Касалликнинг даво-си икки қисмдан иборат: ярми дори-дармон, ярми эса парҳез. Иккиси бир бўлдим, касал соғайиб оёққа турди, деявер”.

Бу иккиси қиёсланса, парҳез яхшироқдир. Парҳезсиз дориларнинг фойдаси йўқ, аммо дори бўлмаса ҳам, парҳез фойда қилади. Шунинг учун ҳам Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Парҳез барча давонинг бошидир”, деганлар.

Оятнинг **“...исроф қилманглар!”** қисми кўп ейишдан ёки тўйгандан кейин ейишдан қайтаради. Кўп еган кўп ичимлик ичади, бу билан ошқозон оғирлашади. Натижада тоат, хайрли ишлар қилишга, меҳнатга ҳоли келмай қолади. Бу ҳолда ейишда ҳам, ичишда ҳам исрофга йўл қўйилган бўлади. Баъзи тафсир уламолари бу буйруқни “Ман қилинган нарсаларни еманг!” тарзида ҳам тафсир қилишган.

“У исроф қилувчиларни севмайди”. Яъни, Аллоҳ таоло ҳалол ва ҳаром борасида ҳаддан ошувчиларни яхши кўрмайди. Зеро, юқорида айтилганидек, еб-ичиш каби ҳалол ишларга ҳам муккасидан кетиш меъёрнинг бузилишига ва чегарадан чиқишга олиб келади. Чегарадан ошиш эса исроф бўлиб, Аллоҳ яхши кўрмайдиган сифатлардан экани ўрганаётганимиз оятда баён қилинмоқда.

Демак, ўртачалик ва меъёрни сақлаш овқатланишда ҳам фойдали экан. Чунки Аллоҳнинг розилиги ҳам, саломатлик сирри ҳам ана шу олтин ўртани сақлай билишдадир.

*Қуртубий, Табарий ва Фахриддин
Розий тафсирлари асосида
Нўъмон АБДУЛМАЖИД
тайёрлади.*

Тотувликка боғлиқ

Булоқбоши туманидаги (Андижон) “Найман” жоме масжиди имом-хатиби До-ниёр Камолов “Ёш оила курувчилар” дарсида қатнашиб, никоҳ шартлари, одоблари, фарзандлар келажаги оиладаги тотувликка боғлиқ экани ҳақида гапирди.

Ҳуқуқий

саводхонлик ҳафталиги

Тошкент вилояти ҳокимлигида мута-ассиблик ва миссионерликнинг олдини олиш чора-тадбирларига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг Тошкент вилояти вакили Қурбонбой Турсунов ишти-рок этди.

Жамиятда хотин-қизларнинг ижтимоий-ҳуқуқий манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида вилоятнинг шаҳар ва туман-ларида, жумладан, Оҳангарон, Паркент, Юқори Чирчиқ, Ўрта Чирчиқ, Пискент, Бўка туманларида “Ҳуқуқий саводхонлик” ҳафталиги ўтказилди.

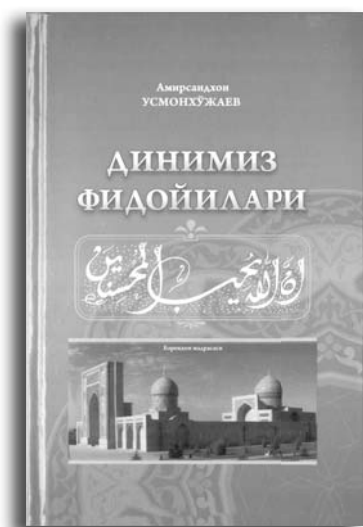
Огоҳликка чақиришди

Сурхондарё ва Наманган вилоятлари ўқув юртларида мутаассиблик ва мисси-онерлик таъсирларининг олдини олиш-га қаратилган тадбирларда Тошкент Ис-лом институти ректори Ҳайдархон Йўл-дошхўжаев, институт проректори Абду-маннон Каримов иштирок этишди.

Мадрасага таъриф

20 апрель куни Ўзбекистон мусулмон-лари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов, Дин ишлари бўйича кўмита раи-си вазифасини бажарувчи Ортиқбек Юсу-пов, Бухоро вилоят ҳокими Самоиддин Ҳусенов “Жўйбори Калон” аёл-қизлар Ислам ўрта-махсус билим юртида бўлиб, мадраса биносини таъмирлаш ишлари-ни, дарсхоналар ва компютер хоналарини кўздан кечиришди. Таълим - тарбия жара-ёни билан танишишди.

16 апрель куни Тошкентдаги “Эшон Бобохон” жоме масжидида “Динимиз фидойилари” китобининг тақдими бўлди. Тақдимода Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси ўринбосари Абдулазиз Мансур, Тошкент шаҳар бош имом-хатиби Анвар қори Турсунов, профессорлар Зоҳиджон Исломов, Убайдулла Уватов, академиклар Азиз Қаямов, Иброҳим Искандаров ва бошқа олимлар иштирок этишди.

Мазкур китобда 1943–1989 йиллар Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармасининг ташкилотчи раҳбарлари бўлган, беш республика муфтийлари – шайх Эшон Бобохон ибн Абдулмажидхон, шайх Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобохон, Шамсиддинхон Бобохоновнинг серқирра фаолияти мухтасар баён қилинган. Китобни “Тошкент Ислон университети” нашриёт-матбаа бирлашмаси чоп этган.

Қуйида ана шу китоб муқаддимасини эътиборингизга ҳавола этаемиз.

ТЎҒРИ ЙЎЛ ТАНЛАГАН УСТОЗЛАР

XX асрда Ислон маърифатчилари сулоласи – Бобохоновлар авлодидан етишиб чиққан уч муфтий шафқатсиз даҳрийлик ва коммунистик мафкура ҳукм сурган бир мамлакатда салкам ярим аср (1943–1989) мусулмонлар қалбида диний ҳистуйғуларни уйғотиш, исломий эътиқодни қайта тиклаш, имом-хатиб кадрларни тайёрлаш тизимини шакллантириш ишларининг бошида турди. Бу муфтийларнинг ақл-заковати, узоқни кўра билиши туфайли собиқ Иттифоқнинг улкан ҳудудида Ислон дини қайта тикланиши ва ривож топишининг истикболли йўналиши белгиланди.

Муфтийлар Ислон динининг тинчликсевар моҳияти ва ғояларини ҳамма жойда кенг тарғиб-ташвиқ этишга, қарор топтиришга, муқаддас исломий тамойилларни асл ҳолида хурофотдан тозалаб, қайта тиклашга, турли оқимларнинг ихтилофлари сабаб узоқ давр мобайнида шаклланиб қолган ғоявий тарқоқликни йўқотишга, исломий эътиқод ҳақида чинакам тўғри билимларни ёйишга, жаҳолат, зўравонлик ва шафқатсизликнинг олдини олиш мақсадида одамларни ўзаро тинчлик

ва муҳаббатга чақиришга катта эътибор беришди.

1945 йили Бухорода Мир Араб мадрасаси қайта тикланиши, 1971 йили Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислон олий маъҳади очилиши, бу масканларда таълим-тарбиянинг ривожланиши Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари Диний бошқармаси раислари шайх Эшон Бобохон ибн Абдулмажидхон, унинг ўғли шайх Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобохон, набираси доктор Шамсиддинхон Бобохонов номлари билан боғлиқдир.

1962–1989 йиллари собиқ совет давлати Ислон ташкилотларининг халқаро алоқалар бўлими раҳбари бўлиб ишлаган муфтийлар Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобохон ва Шамсиддинхон Бобохонов жаҳоннинг 80 мамлакатадаги диндошларимиз билан дўстона алоқаларни ўрнатишга муваффақ бўлишди.

Ҳозир Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари, жумладан, Россия, Озарбойжон, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркменистон ва Ўзбекистондаги диний ташкилотларнинг раҳбар-

ларининг кўпчилиги ўтган асрнинг 50–90-йиллари оралиғида Бухородаги Мир Араб мадрасасида ёки Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом олий маъҳадида таълим-тарбия олишган.

Муфтий Бобохоновлар аҳли сунна ва жамоанинг ўрта ҳанафий йўналишини тўғри танлашгани даврлар ўтиши билан ҳам, уларнинг собиқ иттифоқдош республикалардаги издошлари эришган ютуқлар билан ҳам тасдиқланди. Ҳамдўстлик мамлакатларида ҳам мустақиллик туфайли мусулмонларнинг эмин-эркин яшашлари, ибодат қилишлари учун кенг имкониятлар очилди.

Ушбу китоб муаллифи Амирсаидхон Усмонхўжаев Эшон Бобохон ибн Абдулмажидхон набираси, тарихий далиллар, ноёб ҳужжатлар асосида уч муфтий ҳаёти ва фаолиятига доир гоҳ ғамгин, гоҳ ёрқин воқеалар ҳақида ҳикоя қилади, уларнинг шогирдлари, ҳамкасблари ва замондошларининг дил сўзларини келтиради, замонлар ва энг янги тарих асосида собиқ иттифоқдош республикалар мусулмон халқлари тақдири ҳақида сўз очади. Бу халқларнинг умумий, бўлинмас тарихи борлигини, уларнинг маданият ва маънавият илдизлари умумий, диний таълим берган устозлари яқдил эканини таъкидлайди.

Ушбу китоб нашри муфтий Бобохоновлар, уларнинг ҳамкасблари ва ҳамфикрлари бошлаган хайрли ишларни давом эттираётган – Ислом динимизга хизмат қилаётган дўстларимизни илҳомлантиради, билимларини бойитади, деб умид қиламиз.

Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳ таолонинг ҳақ динига, Ватани ва халқига хизмат қилган XX аср Ислом қаҳрамонлари ҳаёти ва тажрибасини ўрганиш фойдадан холи бўлмаслиги аниқ.

Иншааллоҳ, ушбу китоб исломий илм масканларининг, гуманитар ўқув юртларининг талабалари, динимизнинг янги тарихи билан қизиқувчилар учун ҳам муҳим манба бўлади.

Абдулазиз МАНСУР,

Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси ўринбосари

“Темур тузуклари”нинг янги нашри

Соҳибқирон Амир Темурнинг “Темур тузуклари” асари мустақиллик йиллари миллий-маданий меросимизнинг ноёб намунаси сифатида қайта тикланиб, бир неча бор нашр қилинган эди.

Амир Темур туғилганига 675 йил тўлиши муносабати билан Юртбошимиз таклифига кўра, бу китоб мукамал ҳолда қайта нашр этилди. Халқаро “Амир Темур” жамғармаси ва Ўзбекистон Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти нашрга тайёрлаган китоб муҳтарам Юртбошимиз ёзган сўзбоши билан очилади.

Инсулинга талаб ошяпти

Тошкент вилояти Бўстонлиқ туманида швейцарияликлар билан ҳамкорликда йирик доришунослик корхонаси қурилиши бошланди. Лойиҳага кўра, мажмуада илк босқичда инсулин, шунингдек, антибиотиклар, дармондорилар ишлаб чиқарилади. Бугун дунё бўйича қанд касалига чалинганлар тобора кўпайиб, инсулинга талаб ошяпти.

Қурилиш ишларини Олмониянинг “Linde” ширкати бажаради. Қурилишни жорий йил охиригача битириш, 2012 йилдан маҳсулот ишлаб чиқариш режаланган.

Саид РАҲМОНОВ

Дўрмон сабоқлари

Яқинда Ўзбекистон Ёзувчилари уюшмасининг “Дўрмон” ижод уйида “Болалар адабиёти кунлари” республика анжумани бўлиб ўтди. Анжуманга барча вилоятлар, Қорақалпоғистондан ижодкор болалар келишди. Олтмишдан зиёд қўлёзмадан ўттиз иккитаси саралаб олинди. Иштирокчиларнинг шеър ва ҳикоялари “Маърифат”, “Тонг юлдузи” газеталари, “Гулхан”, “Ғунча” журналларида чоп этилади.

ФАХРИДДИН РОЗИЙ

Абу Абдуллох Муҳаммад ибн Умар ибн Хусайн ибн Ҳасанибн Али Фахриддин Розий Рай шаҳрида туғилган. Отаси шу ердаги масжиднинг имом-

хатиби бўлгани учун уни “Розий ибн Хатиб” ҳам дейишган. Фахриддин Розийнинг туғилган йили хусусида баъзи тарихчилар ҳижрий 543, баъзилари 544 (милодий 1148) йилни кўрсатишади. Аллома ҳаёти ва илмий-ижодий фаолиятини чуқур ўрганган араб олими Муҳаммад Солих Зарконнинг фикрича, у 544 йилда туғилган.

Ёшлигидан турли илмларга қизиққан Фахриддин Хуросон ва Ўрта Осиёнинг бир қанча шаҳарларида бўлиб, кўплаб олим, шоир, файласуф ва давлат арбоблари билан мулоқотда бўлади. У таълим олишни Хуросоннинг Марофа шаҳрида бошлаган бўлса-да, ҳаётининг кўп қисми Бухоро, Самарқанд, Насаф, Хоразм, Банокат ва Марвда ўтади. Жумладан, Бухорода буюк мутафаккирлар Абу Али ибн Сино ва Абу Наср Форобий таълимотларидан таҳсил олади, илмий баҳсларда қатнашади.

Олим қайси шаҳарга бормасин, унга ҳурмат кўрсатилган. Хоразмда шоҳ Алоуддин Такаш иззат-икром эҳтиром билан кутиб олган. Фарзандларига устозлик қилишини сўраган. Отаси вафотидан кейин тахтга ўтирган Муҳаммад устози Фахриддин Розийга алоҳида илтифот кўрсатиб, мартабасини оширган.

Фахриддин Розийнинг вафоти ҳақида ҳам олимлар орасида турли фикрлар мавжуд. Баъзилари Хоразмда, баъзилари Рай шаҳрида, яна бошқалари Ҳиротда вафот этган дейишади. Аммо кўпчилиги унинг Хоразмда оғир касаликка чалинганини

эътироф этиб, у ерда вафот қилганига гувоҳлик беришади. Шунга кўра, Фахриддин Розий ҳижрий 606 (милодий 1209) йили рамазон ойининг 15 кунда боқий дунёга кўчгани айтилади.

Тафсир, фикх, калом, усул, тарих, адабиёт, фалсафа фанлари бўйича даврининг қомусий олими ҳисобланган Фахриддин Розий бой илмий-маънавий мерос қолдирган. Алломанинг биргина “Жомеъул улум” асари ақида, фикх, фароиз, васият, тафсир, тарих, грамматика, тиб, табиат, ов қилиш, деҳқончилик ҳақида батафсил маълумотлар беради. Тафсир илмига оид “Мафотиҳул ғайб” асари чуқур мазмун-моҳияти ва кенгқамровли билан бошқа тафсирлардан ажралиб туради. Розий тафсирида оят ва сураларнинг ўзаро боғлиқлиги ва муносабати тўғрисида бир эмас, бир неча далил келтиради. Олим Ибн Халликон бу ҳақда: “Розий ўз тафсирида кўп ажойиб ва ноёб маълумотларни жамлаган”, дейди.

Оламлар ва бутун борликни илмий асосда теран англашда зарур бўладиган фикратлар ва қарашларни ёйишда алломанинг ноёб асарлари қатта аҳамиятга эга. Унинг “Маҳсулул афкор ал-мутақадимин ва мутааххирин” (“Қадимгилар ва кейингилар афкорларининг маҳсули”) асари жамият ҳаётида алоҳида эътиборга лойиқ. Аллома унда ёш авлодни буюк аждодлар ҳаётидан ўрнак олиб, турмуш тарзлари учун фойдали хулоса ва сабоқлар чиқариб олишга даъват этади.

Фахриддин Розийнинг инсонларни ҳамиша имон-эътиқодли, ҳалол, адолатли, ватанпарвар, меҳнатсевар, раҳмшафқатли, муруватли бўлишга чорлаб келган асарлари ҳозирги кунда ҳам илмфан ва маданиятнинг ноёб дурдоналари сифатида жамият аъзоларининг маънавий юксалишига қатта ҳисса қўшяпти.

Дилбар УБАЙДУЛЛАЕВА,

Тошкент Ислам университети магистранти

Бир болакай ҳар куни катта олма дарахти ёнида ўйнашни жуда яхши кўраркан. Шохларига чиқиб олма ер, туш маҳали соясида мизғир экан. Хуллас, болакай олма, олма эса болакай билан ўйнашни жуда яхши кўриб қолибди. Кунлар ўтибди. Болакай анча улғайибди. Энди олма дарахти олдига ҳар куни келмайдиган бўлибди.

Бир куни бола жуда хафа ҳолда келибди.

– Кел, бирга ўйнаймиз, – дебди дарахт.

– Йўқ, мен энди дарахт атрофида ўйнаб юрадиган болакай эмасман, – деб жавоб берибди, – турли ўйинчоқларим бўлишини истайман, сотиб олиш учун менда пул йўқ...

– Кел, суҳбатлашамиз! – дебди.

– Қарияпман. Ҳолим йўқ. Чарчаганман. Қани энди бир қайиғим бўлса-ю, унда сузиб ҳаёт ташвишларидан йироқлашсам... – дебди киши.

Дарахт бир оз жим қолиб, сўнг дебди:

– Кел, танамдан қайиқ ясагин-да, узоқ ерларга сузиб бор, ташвишларни унут, дам ол, ёнимга шодон қайтиб кел...

Киши унинг бақувват танасини арралаб, ундан қайиқ ясабди ва орзуига етибди.

Дарахт кўз ёшлари билан унга табассум қилибди...

Қиссадан ҳисса: Олма дарахти ота-

ОДАМ ВА ОЛМА ДАРАХТИ

– Афсус, пул менда ҳам йўқ, лекин меваларимни териб, сотиб, ўйинчоқлар олишинг мумкин, – дебди қайғуриб дарахт.

Бола ҳаяжонланиб кетибди. У мевалардан узиб олиб, хурсанд ҳолда ортига қайтибди ва шу кетганча яна узоқ вақт дарахт ёнига келмабди. Дарахт эса уни соғинибди, йўлига интизор бўлибди...

Бир куни ҳалиги бола (энди у катта киши эди) яна олма дарахти ёнига келибди. Олма жуда хурсанд бўлиб, ҳаяжонланиб кетибди.

– Кел, ёнимга ўтир, – дебди дарахт.

– Афсус, вақтим йўқ. Оилалиман, уларни боқишим, бошпана қилишим керак. Менга ёрдам бера оласанми?

– Узр, пулим йўқ-да, аммо шохларимни кесиб, ундан уй қурсанг бўлади, – дебди дарахт.

Киши олма дарахтининг барча шохларини кесиб олиб, хурсанд бўлганича ортига қайтибди. Дарахт уни бахтиёр кўрганидан жуда шодланибди. Аммо... анчагача ёлғиз қолибди.

Иссиқ ёз кунларининг бирида киши дарахт ёнига келиб, унга суянибди.

Олма дарахти зиёратига келган эски қадронини кўриб, ўзида йўқ хурсанд бўлибди ва:

она тимсоли. Улар ҳам боласи учун ҳар қандай қурбонлик қилишга тайёр. Боланинг дарахтга бепарволиги, шафқатсизлиги бизни ачинтирди, лекин ўзимизни кузатсак, биз ҳам кўп ҳолда ота-онамизга шундай муносабат кўрсатамиз. Уларнинг меҳрмуҳаббатига яраша жавоб қайтаролмаймиз ёки яхшиликларини вақтида қадрламаймиз.

Аллоҳ таоло хатоларимизни кечириб, тўғри йўлга бошласин. Ота-оналаримизни рози қилиш бахтини насиб этсин.

Тошкент Ислоҳ институтининг 3-босқич талабаси
Дилафрўз САЛОҲИДДИН қизи
тайёрлади.

Тасаввуф чин исломий-маърифий ҳодиса сифатида юзага келди. Лекин милодий X–XI асрларда уни бузиб талқин қиладиган, асл ўзанидан узоклаштирадиган тоифалар чиқди. Шу боис олимлар бу борада дастуриламал бўладиган китоблар ёзишди.

“АТ-ТАЪАРРУФ...” ВА УНИНГ ШАРҲИ

Бу борада Тожулислом унвони билан машҳур муҳаддис, факих Абу Бакр Муҳаммад Бухорий Калободийнинг “Ат-таъарруф ли мазҳаб ат-тасаввуф” (“Тасаввуф йўлини билиш ҳақида китоб”) асари асос манбалардан ҳисобланади. Ушбу китобда ақида ва фикҳга доир турли масалаларга Куръон оятлари, ҳадиси шариф, улуғ орифлар, дин арбобларининг сўзларига таяниб, ечим топилади.

Бу китобга даврининг улуғ олимларидан Абу Иброҳим Исмоил Мустамлий форс тилида “Шарҳ ат-таъарруф” номли шарҳ ёзган.

Олимнинг тўлиқ исми Абу Иброҳим Исмоил ибн Муҳаммад ибн Абдуллоҳ Мустамлий Бухорийдир. У нима учун бу китобни шарҳлагани ҳақида бундай дейди: “Дўстлар мендан форс тилида диёнат, муомала, ҳақойиқ, ишоратларни ўзида акс эттирган бир китоб ёзишимни истадилар. Бу

китоб улар тушунчаси даражасида бўлса ва ибодатда адашмасалар, чунки тавҳидда ғалат кетиш куфр эрур. Имконим даражасида ҳаракат килдим ва пириимиз Абу Бакр ибн Абу Исҳоқ Муҳаммад Бухорий Калободийнинг (раҳимахуллох) “Ат-таъарруф...” китобини шарҳладим. Сўзимни олдин ўтган азизлар сўзи билан табаррук айладим. Биров менга айб қўймаслиги учун нимани айтган бўлсам, уни оятлар, ҳадиси шариф ёки фикҳнинг бирор масаласи билан далилладим. Ушбу китобда тавҳидда эътиқод масаласи, диёнат, ҳол, мақом, ҳақойиқ, мушоҳадалар, рамзлар, ишоратлар, шайхларнинг сўзлари ва ҳикоятларни аҳли сунна ва жамоа ақидасига мувофиқ баён этдим”¹.

Абдулкарим Самъоний (1113–1167) “Ал-Ансоб” (“Насабнома”) китобида Мустамлий ҳақида шундай маълумотларни келтиради: “Абу Иброҳим Исмоил Мустамлий Бухоро аҳлидан бўлиб, муфассир эдилар. Бухорода кўп олимлардан таълим олганлар. Бу кишидан баъзи муҳаддислар ҳадис ҳам ривоят қилишган. ...Факих ва муҳаддис киши эдилар. Ҳижрий 434 (милодий 1043) йили зулқаъда ойининг ўн олтинчисида, душанба куни пешиндан кейин вафот этганлар”².

Абу Иброҳим Исмоил Мустамлийга яна икки китоб нисбат берилди. Биринчиси – Куръони карим тафсири. “Имом Мустамлий фазл ва илм бобида дадил, ақл бобида ибрат эди. Унинг тафсири тўғрилиги ва мукамаллиги билан уламоларнинг яқдил эътирофига сазовор бўлган”, деб эс-

лайди XV асрда яшаб ўтган аллома Рашидуддин Ватвот. Афсус, бу бебаҳо китоб бизгача етиб келмаган. Иккинчиси – “Кашф ул-махзуб” номли асар. Унинг бир нусхаси Истамбулдаги Қилич Пошо кутубхонасида сақланади.

“Шарх ат-таъарруф” XI асрнинг содда, равон насри намунаси. Бироқ унда арабча калима ва иборалардан кўп фойдаланилган. Ушбу китобнинг бир неча нусхалари бор. Шулардан энг қадимгиси Покистон миллий музейида сақланаётган форсча нусхадир.

“Шарх ат-таъарруф” 1912 йили Покистоннинг Лакхнав шаҳрида тўрт жилдда нашр этилган. 1850 йили доктор Ҳасан Манучеҳр “Шарх ат-таъарруф”нинг баъзи бир жузларини, кейинчалик Муҳаммад Равшан беш жилдли илмий-танқидий нашрини чоп эттирган. 1980 йили доктор Аҳмад Али Ражойий Бухорий “Хулосаи шарҳи таъарруф” номи билан Техронда чоп эттирган.

Мустамлий ёзган шарҳнинг турли даврларда, турли мамлакатларда бир неча бор нашр этилгани асарнинг кадр-қиммати ҳамон юксаклигини кўрсатади.

Комилжон РАҲИМОВ,
“Баҳоуддин
Нақшбанд” ёдгорлик
мажмуаси илмий ходими

¹Абу Иброҳим Исмоил ибн Муҳаммад Мустамлий Бухорий. “Шарх ат-таъарруф ли мазҳаб ат-тасаввуф”. Техрон. (1994–1997), 1 жилд, 15-бет.

²Абдулқарим Самъоний. “Насабнома”. “Бухоро”, 2004, 99-бет.

ТАЛАБАЛАР УЧУН МУҲИМ ТАДБИРЛАР

“9 май – Хотира ва кадрлаш куни” муносабати билан Ислом институти мударрис ва талабалари Темуррийлар тарихи, Ўзбекистон халқлари тарихи музейларига, Шаҳидлар хотираси майдонига саёҳат уюштиришди.

Институтнинг “Тиллар” кафедраси мудир Ибодуллоҳ Аҳроров талабалар билан “Имом-хатиб учун зарурий хислатлар” мавзуида суҳбат ўтказди, саволларга жавоб берди.

19 апрель куни Қўқалдош Ислом ўрта махсус билим юртида 2010–2011 ўқув йили битирувчиларининг иш жойларига тақсимоти бўлиб

ўтди. Тадбирда Ўзбекистон мусулмонлари идораси масжидлар бўлими мудир Муҳаммадназар Қаюмов иштирок этди.

21 апрель куни “Ҳожа Бухорий” ислом ўрта махсус билим юрти 1-босқич талабаларидан икки жамоа маънавият асослари ва араб тили бўйича мусобақалашди. Магнларни имло хатоларисиз ёзиш, грамматик таҳлил ва таржима қилиш бўйича

билимлар синалди. Ҳайъат иккала гуруҳни ҳам ғолиб топди. Жамоаларга эсдалик совғалари берилди.

“Саййид Муҳйиддин маҳдум” Ислом ўрта махсус билим юрти талабалари Андижон вилояти Жалақудук ту-

манига саёҳат уюштиришди. Улар Қутайба ибн Муслим номи билан аталган зиёратгоҳда бўлишди.

20 апрель куни диний идоранинг Андижон вилояти вакили Нуриддин Ҳоликназаров билим юртининг 3-4-босқич талабалари билан “Мутаассиблик ва миссионерликнинг жамиятга салбий таъсири” мавзуида маънавият дарси ўтказди. Вилоят вакили мавзуга доир кўп маълумотларни кўргазмали воситалар ёрдамида тушунтириб берди.

19 апрель куни “Фахриддин Розий” Ислом ўрта махсус билим юртида “Мавлиди шарифнинг ҳукми ва уламоларнинг бу ҳақдаги фикрлари” мавзуида маърифий тадбир ўтказилди.

Муҳбиримиз

БОЛАНИНГ НАЗАРИ ТЎҚ БЎЛСИН

Мендан сал олдинроқда ёш аёл тўрт-беш ёшлардаги қизини етаклаб борарди. Кутилмаганда қизча онасининг қўлидан чиқиб, йўл четидаги савдо растаси томон чопди. «Тўхта, ҳой, йиқиласан», деганча жувон қадамини тезлатди. Қизча сотувга қўйилган ширинликлардан бирини олди-да, онасига ўгирилди: «Манувни оберасиз!» Аёл у ёқ-бу ёққа хижолатланиб

нинг ажойиб насиҳатлари, ўғитлари келди. Бола пайтимиздаги манзараларни эсладим.

...Бирор жойга боришдан олдин онам албатта: «Кўчада мени жавратмайсизлар. Уни-буни олиб бер деб хархаша қилмайсизлар. Меҳмонга борганда, катталар орасида ўтирмай, ташқарида ўйнайсизлар. Дастурхондаги нарсаларга тикилманглар, уят бўлади»,

деб тайинлар эдилар. Агар айтганларини ба жармасак, зимдан шундай қараш қилардилар, бу қарашлари уйга келганимиздан кейин оладиган жазомизга ишора эди.

Меҳмон келишини яхши кўрмаган бола бўлмаса ке-

рак. Унинг ҳурмати учун дастурхонга алоҳида нознеъматлар қўйилади. Айниса, онамнинг дадалари – Қозокбой хожи опокдадам келганларида дастурхонда тансиқ неъматлар кўпайиб кетарди. Биз болалар салом бериб, опокдадам пешонамиздан ўпганларидан кейин катталар ўтирган хонага деярли кирмас эдик. Ўзимизга алоҳида дастур-

хонча солиб, ширинликлар билан сийлашарди. Лекин на ота-онам, на яқин қариндошларнинг дарвозадан кириб келибоқ кўлимизга бирор егулик ёки совға тутишганини эслай олмайман.

Йиллар ўтди, ўзимиз фарзандли бўлганимиздан кейингина бу одатнинг ҳикматини тушундим.

“Болага олиб келган нарсангни ҳеч қачон кўчадан кирибоқ қўлига тутма, – дердилар онам. – Ким келса, қўлига қарайдиган, меҳмонниям шунинг учун кутадиган бўлиб қолади. Ҳаётда ҳар хил вазият бўлади, келган одамдан совға олишга ўрганиб қолган бола катталарни хижолат қилиб қўяди. Кўча-кўйда юрганида ҳам айтган нарсасини олиб бераверма, ҳамманинг кўз ўнгида кавшаниб юрмасин. Биринчидан қўли тоза бўлмайди, иккинчидан ҳар кимнинг назари тушади, яна энг ёмони, пулинг борми, йўқми, тўғри келган жойда истаган нарсасини олиб беролмасанг, шарманда қилади... Одамнинг қорни тўқ бўлсаям, назари оч бўлса, қорин қулига айланади. Буларни менга опокдаданг айтганлар”.

Болалигимда айрим дугоналарим оналари билан кўни-қўшнининг тўйига боришса, ҳавасим келар-

қараб қўйди-да, боласига тушунтирди: «Ҳозир сенга мумкинмас. Томоғинг оғрияпти-ю...» Аммо гапи оғзида қолди, қизча кескин «Йўқ!» деб ширинликни орқасига беркитди. Уларнинг олдидан ўтиб кетдим, аммо анча жойгача қизчанинг кайсарлик, инжиқлик билан айтган сўзлари, йиғиси эшитилиб турди... Хаёлимга онам-

ди. Чунки онам аёллар билан йиғилиб тўйхонага киришдан олдин акам иккаламизга: «Оркамдан кирманглар, мен сизларни тўйхонада кўрмай», деб тайинлардилар. Бу гапни икки қилмаганмиз.

Болалик-да, тўйхонага кириб ширинликми, пиширикми кўтариб чиққан ўртоқларимга ҳавас қилган пайтларим ҳам бўлган. Ҳатто бир куни ён кўшнимиз: «Одатингиз курсин, Маликаҳон. Тўй дастурхони элга ёзилади-да. Болаларингизга иккита қанд олиб чиқсангиз, биров уришармиди?» деганида, зимдан онамнинг жавобларини кутганман. «Шу уйда бориға кўникишсин. Бугун битта қандни ортиқча еса, шохи чиқармиди?» деганлар.

Болаларим йўлга кирар-кирмас, онам менга бундай тайинлаганлар: «Меҳмондорчиликдан чўнтагингга нимадир солиб келиб, болага берма. Фалон ишни бажарсанг, уни олиб бераман, буни олиб бераман, деб ваъда қилма – бола тамагир бўлиб қолади».

Бу насиҳатларни мен онамдан эшитдим, онам опоқдадамдан, у киши... Хуллас, фарзанд одоб-ахлоқини азиз деб билган халқимизнинг аклий, маънавий, тиббий, руҳий жиҳатларни уйғунлаштирган тарбия усулларидан битта мисол бу.

Мухтарама УЛУҒОВА

БИР САВОЛ СЎРАСАМ

Саволларга Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов жавоб беради.

Савол: “Банданинг моли садақа қилиш билан камаймайди”, дейилган. Илтимос, шунни тушунтириб берсангиз.

Жавоб: Садақа қилиш билан мол кўпаяди ва унга барака киради. Ҳадисда, закотини вақтида бериш ва муҳтожларга садақа қилиш билан молнинг кўпайиши, кўрғонланиши айтилган. Қуръони каримда: “**Аллоҳ судхўрликни (фойдасини) йўқ қилади ва садақа (берувчиларга бойлик)ларни кўпайтиради...**”, деб марҳамат қилинган (*Бақара, 276*).

Абу Кабша Амр ибн Саъд Анморий (розийаллоху анху) айтади: «Расулуллоҳнинг (соллаллоху алайҳи ва саллам) бундай деганларини эшитдим: “Уч нарсага қасам ичаман: банданинг моли садақа қилиш билан камаймайди; кишига бирор зулм қилинганида сабр этса, Аллоҳ таоло унинг иззат-шарафини оширади; инсон тиланчилик эшигини очса, Аллоҳ таоло унга камбағаллик эшигини очади...”» (*Имом Термизий ривояти*).

Инсон асло садақа қилсам, молим камаяди, деган ҳаёлга бормаслиги керак. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): “Ҳар куни тонгда инсонлар уйқудан уйғонганида ер юзига икки фаришта тушади. Улардан бири: “Ё Аллоҳ, нафақа, садақа қилган инсон молининг ўрнини тўлдир”, деса, иккинчиси: “Ё Аллоҳ, зикна одамнинг молига талофат етказ”, деб дуо қилади” (*муттафақун алайҳ*), деб хабар берганлар.

Одатда ҳадиснинг қасам билан бошланиши айтиладиган нарсанинг муҳимлигини билдиради. “Банданинг моли садақа қилиш билан камаймайди”, дейиш билан инсонларни саховатли бўлишга қизиқтириш ҳам бор. Чунки кўлимиздаги озгина нарсани бериб бўлса ҳам бир муҳтожнинг кўнглини шод қилсак, катта савобга эришамиз. Демак, имкони бор одам муҳтожларга ёрдам бериши керак. Бу иши туфайли унинг молига барака киради.

“Сўраган эдингиз”дан олинди.

ОСОҢ ЁДЛАШ ҚОИДАЛАРИ

Қуръони карим башариятнинг ҳидояти учун нозил қилинган. Ҳар бир мусулмон Каломуллоҳ оятларини ёдлаш ва амал қилишга интилади. Ҳадисларда Қуръонни ёд олган кишига кўп мукофотлар ваъда қилинган. Жумладан: ҳазрат Усмондан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилинади: Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) дедилар: “Сизларнинг яхшиларингиз Қуръонни ўрганиб, уни бошқаларга ҳам ўргатганларингиздир” (*Имом Бухорий ривояти*). Бошқа ҳадисда Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Қуръонни ўқинглар, чунки у қиёмат куни ўқувчиларига шафоатчи бўлади”, деганлар (*Имом Муслим ривояти*).

Куйида Қуръонни осон ва пухта ёдлашнинг айрим қоидаларини баён қиламиз:

1. Қуръонни ёдлашда Аллоҳга таваккал қилиш, яъни у Зотнинг розилигини истаб, бу йўлда зайратли бўлиш.

2. Ҳар куни Қуръоннинг бир қисмини тиловат қилишга одатланиш. Чунки Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам):

“Амалнинг яхшиси оз бўлса ҳам, давомли-сидир”, деганлар (*муттафақун алайҳ*).

3. *Битта мусҳафдан ёдлаш ва такрор қилиш*. Шунда ҳар бир саҳифадаги оятларнинг жойлашиши қори зехнига ўрнашиб, хотирасига келаверади.

4. *Ёдланган оятларни устознинг текширувидан ўтказиш*. Чунки Қуръонни ўзича ўқиб, ёдлаб, такрорлаган киши хатосини билмайди. Устоздан ўтказган кишининг эса хатолари тузатилади ва ёдланганлари мустаҳкамланади.

5. *Кечалари Қуръонга қараб тиловат қилиш*. Кечаси фикр кўп чалғимайди, ихлос билан тиловат қилиш ҳам оятларнинг қалбдан мустаҳкам жой олишига сабаб бўлади.

6. *Ёд олишга қийналган ёки хато ўқилган оятларнинг тагига қалам билан чизиб қўйиш*. Хатолар тўғриланганидан кейин чизик ўчириб ташланади. Шунинг учун ҳам қорининг алоҳида Қуръони бўлиши керак.

7. *Оятларнинг маъноларини билиш ҳам тез ва пухта ёдлаш сабабларидандир*.

8. *Араб тили наҳв қоидаларини билиш қориларни кўп хатолардан сақлайди*. На-тижада, талаба оятларга ҳаракатларни тўғри қўйиб, эркин ва равон ўқийдиган бўлади.

9. *Қуръон оятларини тафаккур қилиш ўхшаши оятларни бир-бирига чалкаштириб юборишдан сақлайди*.

Сахар пайти, шом билан хуфтон намозлари оралиғи ҳамда зехн дунёвий нарсалар билан машғул бўлмайдиган бошқа вақтлар Қуръонни ёд олиш ва такрорлаш учун қулай, фазилатли ҳисобланади.

Раҳматуллоҳ НУРМАТОВ,
Тошкент Ислоҳ институтининг ўқитувчиси

Мажлислардан бирида Ҳасан Басрий (раҳматуллоҳи алайҳ) ҳамсухбатларидан сўрадилар:

– Экин пишиб етилганидан сўнг нима қилинади?

– Ҳосил йиғиб олинади, – деб жавоб беришди.

– Шунинг билан, гоҳида экин пишиб етилмасидан олдин унга офат (касаллик) етиши ҳам мумкин, – дея Ҳасан Басрий фарзанд

лам): “Хотинлар тўрт нарсанинг бири учун никоҳга олинади: мол-дунёси, наслнасаби, чирой-жамоли ва дин-диёнати учун. Сен дин-диёнатлисига уйланиб муваффақият қозонгин, эй кўлинг тупроққа белангур!” деб марҳамат қилганлар (*муттафақун алайҳ*).

Ойшадан (розийаллоҳу анҳо) ривоят қилинади. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) де-

мухайё этишни тушунишди. Мутахассислар таъкидлашчи, бундай шароит болада худбинлик, дангасалик, лоқайдлик иллатларини уйғотади. Шу билан бирга, ўта сиқик муҳитда яшаган, оиласи, ота-онасидан етарлича меҳр кўрмаган болаларда ҳам бу каби иллатлар, айниқса, худбинлик шаклланиб боради. Демак, ҳар бир ишда бўлганидек, фарзандга меҳр беришда ҳам,

НОЗИК ИШ

тарбиясига лоқайд бўлиш оқибатига ишора қилдилар.

Фарзанд улуғ неъматдир. Оталик, оналик масъулияти катта. Бурчини тўғри тушунган ота-она тарбияга асло эътиборсиз бўлмайди.

Тарбия жуда нозик ишдир. Фарзандга бир яхши одатни сингдириш учун бир неча ой, ҳатто йиллар керак бўлади. Бу машаққатли иш ота-онадан катта кунт ва сабр-қаноат талаб этади. “Сабр қилган кам бўлмас” хикмати фарзандига яхши таълим бериб, одоб-ахлоқли қилиб тарбиялаган кишилар ҳаётида исботини топган.

Фарзанд тарбиясида онанинг ўрни бекиёсдир. Чунки болалар кўп вақтлар оналари билан бирга бўлишади. Шу сабабли ҳам Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва сал-

дилар: “Ўз нутфангиз (наслингиз)га муносиб жуфти ҳалолни ихтиёр қилинглари (яъни, бўлажак зурриётингиз учун яхши, солиҳа аёлларни танланглари)” (*Ибн Можжа, Дорақутний*).

Баъзан ота-она меҳр кўрсатяпман деб ҳам ўзларига, ҳам болаларига зулм қилишади. Бурч деганда, фарзанди айтганини

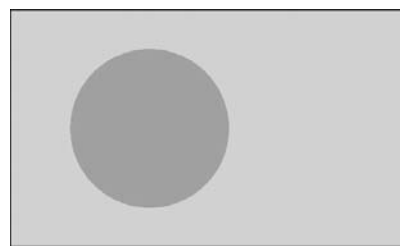
қаттиққўл, талабчан бўлишда ҳам ўрғача йўл тутиш керак.

Донишмандлар болани ниҳолга қиёслашади. Ниҳол чоғидаёқ тўғри ўсишига эътибор берилган, яхши парваришланган дарахтнинг ҳосили ҳам шунга яраша бўлади.

Муҳаммадсафо
ДАВЛАТИЁРОВ,

Тошкент Ислоҳ институтини

БАНГЛАДЕШ РЕСПУБЛИКАСИ

Жуғрофий ўрни. Осиёнинг жанубий қисмида жойлашган бу мамлакат аҳолиси ва ҳудуди жиҳатидан қитъанинг йирик давлатларидан саналади. У Миянма ва Ҳиндистон давлатлари билан чегарадош, жанубда эса Бенгал бўғози сувларига туташган.

Тарихи. Бенгал қабилалари Қуйи Ганг водийида милоддан аввалги мингинчи йиллар атрофида пайдо бўлган. Кейинчалик Ванга (Бенгалия) давлати ташкил топди. Саккизинчи ўн иккинчи асрларда ягона Бенгал давлати мавжуд эди. Ўн олтинчи асрга ке-

Майдони: 143 998 кв. км.
Аҳолиси: 133,5 миллион киши.
Пойтахти: Дакка шаҳри.
Тузуми: Буюк Британия бошчилигидаги Миллатлар ҳамдўстлигига кирувчи парламент республикаси.
Давлат бошлиғи: президент.
Маъмурий тuzилиши: 19 округни бирлаштирган 4 вилоятдан иборат.
Йирик шаҳарлари: Читтагонг, Кхулна, Ражахи.
Пул бирлиги: така.

либ Бангладеш Бобурийлар сулоласи қўл остида бўлди ва айна шу даврларда мамлакатда Исло-

дини кенг тарқалди. Бобурийлар даврида мамлакатда илм-фан, маданият ривожланди. Ҳаммани лол қолдирувчи мухташам меъморий обидалар барпо қилинди, аҳоли турмуши фаровонлашди. Аммо ўн саккизинчи асрга келиб Англия мустамлакачилари бу мамлакатга кўз олайтира бошлади ва 1757 йилги Плесси яқинидаги жанглардан кейин бангладешликлар инглиз босқинчилари тасарруфига ўтишга мажбур бўлишди. 1947 йили Ҳиндистоннинг мустақил бўлиши ва унинг икки давлатга бўлиниб кетиши натижасида Шимолий Бенгалия ҳудуди Покистонга ўтиб кетди. «Бенгаллар замини» (Бангладеш) 1971 йили мустақил Бангладеш Халқ Республикаси деб эълон қилинди. Бир неча бор ҳарбий тўнтаришлар бўлиб, ҳокимият ҳарбийлар қўлига, 1996 йили эса мамлакатни бошқариш бетараф ҳукумат ихтиёрига ўтди.

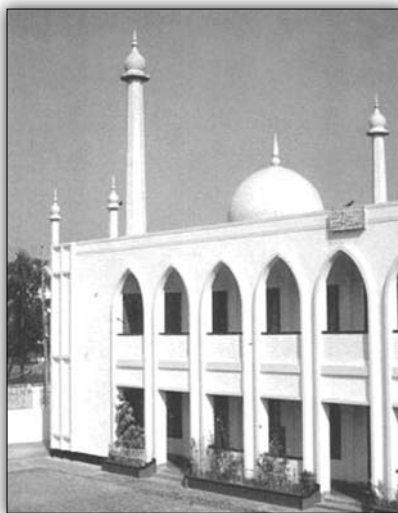
Иқтисоди. БМТ таснифига кўра, ҳозир Бангладеш дунёдаги энг кам ривожланган мамлакатлар қаторига киради. Унинг иқтисоди асосини қишлоқ хўжалиги ташкил қилади. Чой, каноп, шакарқамиш, мойли ўсимликлар етиштирилади. Дехқончиликда шоли, буғдой, дуккакли экинлар экилади. Газлама, қоғоз, шакар, ўғит ишлаб чиқарадиган корхоналар мавжуд. Каноп маҳсулотлари саноатда етакчи ўрин эгаллайди. Металлга ишлов бериш, семон ишлаб чиқариш ва нефтни қайта ишлаш корхоналари ҳам бор. Саноатида чет эл сармоясининг улуши катта. Чет элга хом каноп, тери ва тери буюмлари, кийим, чой, қисқичбақа ва бошқа денгиз маҳсулотлари сотади. Чет эллардан эса хом нефт ва унинг маҳсулотлари, оғир саноат моллари, транспорт ускуналари, доридармон, пахта толаси, буғдой сотиб олади. Буюк Британия, АҚШ, Япония, Сингапур унинг савдодаги асосий шерикларидир.

Аҳолиси. Бангладеш аҳолисининг тўқсон саккиз фоизи бенгаллардан

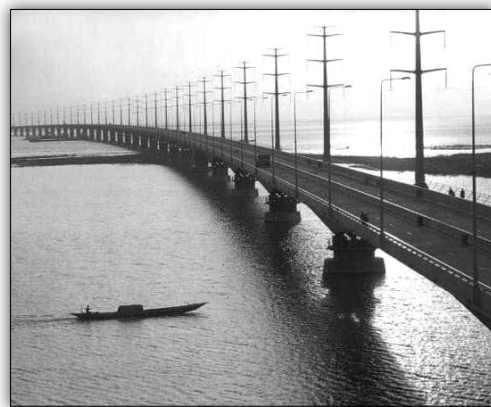
иборат. Булардан ташқари, ассам-бирма халқлари таркибига кирувчи оз сонли майда миллатлар ҳам яшайди. Аҳоли зичлиги бўйича дунёдаги энг пешқадам ўлкалардан. Бу ерда ҳар кв. км. ерда ўртача 953 киши яшайди.

Маданияти. Бобурийлар сулоласи ҳукмронлиги давридаги маданият ва меъморий ёдгорликлар сақланиб қолган. Читтагонгдаги ўн иккинчи асрда тикланган “Қадами Му-

борак” масжиди, “Жомеъ” масжиди (XVII аср), Даккадаги 1680 йили қурилган машҳур “Сад Гумбаз”, ўн саккизинчи асрга мансуб «Юлдузли масжид» қабилар исломий маданиятнинг гўзал ёдгорликларидир. Лал-Батх қалъасида 1678 йили қурилган Биби Пари мақбараси бор.

Дини. Бангладешнинг ҳозирги ҳудуди ўн иккинчи асрнинг охирида Дехли султонлигига қўшиб олинганидан сўнг бу ерда Ис-

лом дини тарқала бошлаган. Ҳозирги вақтда мусулмонлар мамлакат аҳолисининг салкам саксон етти фоизини ташкил этади. Уларнинг кўпчилиги суннийликнинг ҳанафий мазҳабига мансубдир. Аҳолининг озгина қисми (йигирма мингга яқин) шиаликнинг имомийлар, исмоилийлар ва аҳмадия оқимларига киради. Бундан ташқари, аҳолининг ўн икки фоизи ҳиндувийлик ва тўрт юз мингдан ортиқ киши буддавийликка мансуб. Мусулмонлар лигаси ва Ислом демократик лигаси каби партиялар мамлакат ҳаётида сезиларли мавқега эга ва мусулмонлар манфаатини ҳимоя қилади. Мамлакатда минглаб масжидлар, Ислом университети ва кўплаб мадрасалар фаолият олиб бормоқда. Биргина республика пойтахти Даккада етти юздан ортиқ масжид бор. Бангладеш Ислом Конференсияси ташкилотининг аъзосидир.

Аҳмад ТУРСУН
тайёрлади.

БУХОРОГА САФАР

Жуда кўп оврупалик сайёҳлар қадимдан кўхна шаҳарларимиз тарихига қизиқишган, уларга сафар қилиб, таассуротларини ёзиб қолдиришган. Қуйида франсиялик бир аёлнинг Бухорога сафари ҳақида маълумот бериляпти.

Ўн тўққизинчи асрнинг биринчи чорагида (1823 – 25) Бухорои шарифга келган франсиялик Мари Маран хоним Парижда туғилган. Қизлар мактабида ўқиган. Отаси Тома Маран унга кичкиналигидан кўпинча сирли Шарқ ҳақида ҳикоялар айтиб берарди. Улар орасида Марига энг қизиқарлиси, асли келиб чиқиши испаниялик бўлган катта бобоси Франсуа Маран Франсияга келиб ливанлик мусулмон қизга уйлангани ҳақидаги қисса эди.

Мари 12–13 ёшидан араб ва форс тилларини мустақил ўргана бошлади. Умар Хайём ва Хусайн Лубноний шеърларини ёдлаб, шарқ тарихини ўрганади. Кунлардан бир куни хонадонга отасининг дўсти полковник Котияр келиб, тез орада франсуз расмийлари билан Туркистонга – Бухоро шаҳрига жўнаб кетишини айтади. Буни эшитган ёш Мари ота-онасига ялиниб-ёлвориб, полковник оиласи билан бирга кетишга рухсат сўрайди. 17 ёшли Мари Котияр оиласи билан бирга олис сафарга жўнади.

Мари хоним бу лаҳзаларни кейинчалик кундалигида бундай тасвирлайди: “Франсуз оиласининг яккаю ягона эрка қизи гарчанд ёлғиз бўлмаса-да, олис Осиё ўлкасига кетиши атрофдагиларни тамоман эсанкиратиб қўйди. Мен ҳарчанд уринмай, отамдан бошқаларга бу сафарим Шарқ севгиси билан тўлиб-тошган

ёш қалбим учун нечоғли муҳим эканини тушунтира олмасдим...”

Олти ойда франсуз сайёҳлари Туркия орқали Бухорога етиб келишади. “Олисдан Бухоронинг ярқираган гумбазларини кўришим билан сафар машаққатлари унут бўлди. Дарвозадан қадам кўярканман, гўё муқаддас бир ерга қираётгандек ҳаяжонда эдим, одамларнинг сўзларини эшитиб, чала-ярим тушунсам-да, ўзимда йўқ шод эдим”.

Мари хоним Арк яқинидаги уйда ўз хонасини ўзбекча безатишларини илтимос қилади. Бухоролик аёллардан урф-одат ва анъаналар билан таништиришларини сўрайди. Мари Бухорога келган биринчи ҳафтасидаёқ оврупача либосларини бухоролик аёлларнинг одатий кийимларига алмаштиради. У ҳар куни шаҳарликлар билан суҳбатлашар, уларнинг оилавий ҳаёт тарзи, касб-корлари, муомаласи, тарбияга доир маълумотларни тўплар, кундалигига ёзиб олар эди. У кундалигида: “Ўзбек халқининг орасталиги, саришталиги олдида Оврупа халқлари бош эгишса арзийди”, деб қайта-қайта таъкидлайди.

Мари Бухорога келганидан икки-уч ой ўтиб, маҳаллий тилда деярли эркин сўзлашишни ўрганиб олади. У оддий бухороликлар ҳаёти, Минораи Калон, Лаби Ҳовуз, Арк тарихи, Мирараб мадрасасидаги ўқув жараёнлари билан жуда қизиқар, оврупаликларга кўхна Шарқ ҳақида маълумот беришга интилар эди.

Парижга қайтиш чоғида бундай ёзади: “Бу икки йил мен учун икки лаҳзадай ўтди, ҳаётимнинг энг ширин дамларини мен Бухорода ўтказдим. Бу шаҳар одамларини худди ўз оила аъзоларимдай яхши кўриб қолдим”.

Мари хонимнинг кундалиги кейинчалик Парижнинг “Шарқшунос” журналида “Мари Маран хонимнинг сахро оша афсонавий Бухорога сафари” номи билан босилиб чиқади.

Саида ДАРИЕВА,
таржимон

Оилада ёлғиз қиз бўлганим учунми, доим айтганим айтган, деганим деган эди. Қайсарлигим, шўхликларимдан эса дугоналаримнинг ота-оналари ҳам уйимизга шикоят қилиб келишарди. Бувим эса гоҳ койиб, гоҳ куйиниб: «Болагинам, бу ишинг яхши бўлмабди, қиз болага шўхлик қилавериш ярашмайди. Сен одоб-ахлоқда, юриш-туришда ҳаёли, иболи бўлмасанг, акаларингнинг юзини шувит қиласан... Бундай ишларинг

- Болажоним, манави кўрпаларни сенга атаб тикипман. Қиз бола пахламон тоши, қаерга отса, шу ерга тушади, дейишади. Аянг иккимиз сенга атаб сеп йиғяпмиз. Лекин қизлар сепининг кўплиги, қимматбаҳолиги, тақинчоқларининг аслиги билан эмас, одоб-ахлоқи, чиройли тарбияси, ширинсуханлиги, сабртоқати, итоати билан эъзоз топади. Нима демокчилигимни англагандирсан?..

маҳсулотларни ишлатишда тежамкор бўл, исрофга йўл қўйма, кадр топасан.

Қайнота, қайнонанг, уларнинг яқинларини, қариндошуруғларини хурмат қил. Кўча-кўйда эшитган ҳар қандай сўзни айтиб, куёв дилини ғаш қилма, имкони етмайдиган нарсани олиб беринг, деб қистама. Сирини очма. Уйнинг гапини кўчага, кўчанинг гапини уйга ташима. Яна,

Саодатим Ҳикмати

билан уларни дўстлари, маҳалла-кўй олдида уятга қолдирасан...» дер эди. Ёш бўлганим учунми, бу гаплар бир қулоғимдан кириб, иккинчидан чиқарди. Лекин ҳамма нарса ҳам вақтинча экан. Улғайганим сари шўхликларим босилди, кўчадаги ўйинлар қизиқтирмай қўйди. Бувим эринмай уй-рўзғор ишларини ўрғатар, ҳаётда қиз боланинг вазифаларини, аввало у яхши рафиқа, меҳрибон она бўлиши зарурлигини уқтирар эди. Илгарилари қулоғимга кирмаган сўзлар энди қалбимга муҳрланиб борарди...

Бир куни сўрида кўрпа қавиб ўтираркан, имлаб ёнига чақирди. Бордим, кўзлари жикқа ёш. Сўз айтишга ботинолмай, ёнида жим ўтирдим. Бир муддат сукутдан сўнг гап бошлади:

Бошимни ҳам қилиб, «тушундим» дедим. Бувим бағрига босиб, юзларимдан ўпди, кўзларимга тикилиб гапида давом этди:

– Бировнинг уйига келин бўлиб борасан. Ўз уйингдаги одатлар, шарт-шароитлар у ерда бўлмаслиги мумкин. Жоним болам, қаноатли ва хушфёълли бўл. Нима олиб келишса, хурсанд қабул қилгин. Буйруқларига итоатли, айтаётган сўзларига диққатли бўлгин! Эркаклар озода, сариштали аёлларни жуда суйишади. Ёмон ҳидлар дилни хира қилади, шу боис, уйингдан нохуш ҳидлар келмасин. Очлик ва толиқиш эр кишининг ғазабини келтиради, жанжалга йўл очади. Уддабурон бека бўлсанг, овқатларинг доим бир вақтда пишади, дастурхонинг тўқис бўлади. Рўзғор ашёлари,

эр хафа бўлса хурсанд бўлиб, хурсандлигида хафа бўлиб юриш фаросатли ва тарбияли аёлнинг тутуми эмас...

Бувим такрор-такрор: «Уқиб олдингми?!» деб сўрарди. «Ҳа» дейман-у, уятдан қизараман. Кўп ўтмай, ўзга бир хонадонга келин бўлиб узатилдим...

Мана, орадан бир неча йил ўтди. Бугун бувим ҳаёт эмас, аммо насихатлари ҳамон ёдимда. Бугунги бахт-саодатим ҳикмати ҳам бувимнинг ўша насихатларида яшириндир.

Маҳбуба СОБИРОВА,
Тошкент Ислам
институтини талабаси

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Ишбилармонлар анжумани

Шу йил 20–21 июнь кунлари Татаристоннинг Қозон шаҳрида ишбилармонлар III халқаро анжумани бўлиб ўтади. Тадбирдан кўзланган асосий мақсад МДХ мамлакатлари, Жанубий-Шарқий Осиё ва Яқин Шарқ давлатлари ўртасида иқтисодий алоқаларини яхшилаш, сармоялар киритиш ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришдир.

Муҳим иқтисодий масалалар муҳокама қилинадиган бу анжуманда Татаристон, Малайзия, Британия, Россиядан ҳукумат вакиллари, шунингдек, Ислом Конференцияси Ташкилоти савдо ва саноат палатаси раиси Шайх Салим Комил иштирок этади.

Белорусда ислоҳотлар

Ҳозир Беларусда ўн битта масжид қурилмоқда, деб хабар беради мамлакатнинг СТВ телеканали. Ундан ташқари, собиқ совет замонида ташландиқ ҳолатга келган ушбу машҳур тош масжидида тиклаш ишлари ҳам олиб борилмоқда.

Ҳозир Беларусда ўттизта масжид бўлиб, улар асосан татарлар истиқомат қиладиган ҳудудларда қурилган.

Белорус Республикаси мусулмонлари диний бирлашмаси муфтийи Абу Бакр Шабанович айтишича, мусулмонлар мамлакатда бошқа динларга мансуб аҳоли билан ҳамжиҳат, ҳамфикр яшаб келмоқда. Муфтий ибрат тариқасида зодагон католик аёл Элви-

ра Замойская Ивье шаҳрида татар теричиларининг тўғрисиўзлиги ва меҳнаткашлигининг эътирофи сифатида масжид қурдирганини айтиб ўтди.

Маълумотларга кўра, ҳозир Беларусда ўттиз икки миллатга мансуб икки юз минг мусулмон истиқомат қилади.

Украина масжидлари

“Сўнги уч йил ичида Украинадаги масжидлар сони эллик фоизга ошди”, деб хабар беради “Новый Регион” ахборот агентлиги.

Украинада саксон битта, Қирим Мухтор Республикасида икки юз ўттиз саккизта масжид мавжуд.

Асосан татарлар истиқомат қиладиган Қиримда сўнги уч йил ичида фақат тўртта, Украинанинг бошқа ҳудудларида эса олти масжид рўйхатдан ўтган. Биргина Херсон вилоятида масжидлар йигирма тўққизтадан олти биттага кўпайган.

Қорилар мусобақаси

22 апрель куни Татаристоннинг Апастов туманида анъанавий қорилар мусобақаси бўлиб ўтди. Мусобақани ҳакамлар ҳайъати раиси, Татаристон мусулмонлари диний идораси муфтийи Илёс Зиганшин олиб борди.

Қизғин ўтган мусобақа ғолиби Россия қорилар мусобақасининг финал босқичига йўлланма олди. Мусобақа якунида ғолиблар ва иштирокчиларга совринлар, совғалар топширилди.

Хаттотлар учун сайт

Қирол Фахд номидаги Қуръони каримни чоп этиш мажмуаси мусулмон хаттотлар учун махсус сайт очди. Бундан мақсад дунё оммасини Қуръони каримдан нусха кўчирган хаттотлар ишлари билан яқиндан таништириш, истеъдодли хаттотларни топишдир.

Иқтидорли хаттотлар мажмуага бепул сарфар қилишади, умра зиёратини адо этиш имконига эга бўлишади.

Шимолда намоз вақтлари

Таникли олим Юсуф Қарозовий Ер шарининг шимолий қутб ҳудудларида намоз вақтларини аниқлаш мақсадида Норвегияга бормоқчи. Қарозовий ва унинг ёрдамчилари шимолий қутб минтақасида қуёш чиқиши ва ботишига қараб, намоз вақтларини аниқлайди.

Ислоннинг асосий ибодатлари вақти қуёш ҳаракатига қараб белгиланади. Норвегия, Финландия, Аляска каби мамлакатларнинг айрим ҳудудларида ёз ойлари қуёш ботмай уфқда туриб қолади, қишда эса уфқдан кўтарилмайди. Бу минтақалар учун ибодатлар вақти алоҳида ишлаб чиқиши керак.

Францияда янги телеканал

Франция мусулмонлари уюшмаси тез орада “Тавҳид” номли янги телеканал очиш ниятида. Ушбу канал одамларни Ислон арконлари билан таништириш ва уюшма фаолиятини ёритиш мақсадида ташкил этилади. Уюшманинг йиғинлари ва дастурлари кенг ёритилади.

Ҳозир лойиҳа синовдан ўтказилиб, зарур ишлар амалга оширилмоқда.

Расман эътироф этилди

Молдовада Ислон дини расман ҳуқуқий мақом олди. Энди мамлакат мусулмонлари эмин-эркин тоат-ибодат қилишлари мумкин. Шу муносабат билан Кишинёвда катта байрам тантанаси бўлди. Унда мамла-

кат ҳукумати аъзолари, расмийлар, Оврупа парламенти депутатлари, элчилар, чет эллик меҳмонлар иштирок этди.

Шу йилнинг 14 март куни мамлакатда мусулмонларнинг илк ташкилоти – Молдова Республикаси Ислон Лигаси тузилган эди.

Масжид билан танишди

Финландия иммиграция ва Оврупа ишлари вазири Астрид Турс Хелсинки шаҳридаги фин татарлари жамоаси масжидига келди. Вазир масжид шарт-шароитлари билан танишди. Имом-хатиб Рамил Беляев масжид фаолияти ва ибодатларнинг мазмун-моҳияти ҳақида сўзлаб берди. “Масжидимиз фақат мусулмонларга хизмат қилмайди, ҳар қандай меҳмонга Ислон дини тарихи, асослари ҳақида маълумот берамиз”, деди у.

Астрид Турс самимий қабул учун ташаккур билдириб, мамлакатда мусулмонлар кўпайиб бораётганини таъкидлади.

Полосин билан учрашув

23 апрель куни Доғистоннинг Махачқала шаҳрида машҳур жамоат арбоби, сиёсатшунос, “Ислон” журнали бош муҳаррири ўринбосари Али Вячеслав Полосин билан учрашув бўлиб ўтди. Расул Ҳамзатов номидаги миллий кутубхонада ўтказилган тадбирда Али Полосин дин ва шариат, ахлоқ-одоб, бугунги долзарб масалалар ҳақида тўхталди. Йиғилганларни қизиқтирган саволларга жавоб берди.

“Маърифий савиямизни ошириш, барча соҳаларда илғорлик қилиш даври келди. Ҳар бир инсон, ҳар бир фуқаро ҳақида қайғуришимиз керак”, деди у суҳбат чоғи.

Ўтган асрнинг 70-йилларида шеърятимизга кириб келган авлод шоирлари орасида Тилак Жўра ижоди самимияти, жўшқинлиги, безубор туйгуларга бойлиги билан ажралиб туради. Унинг “Сандувоч”, “Юлдузлар табассуми”, “Шеърлар” каби тўпламлари шеърхонлар кўнглидан муносиб жой олган. Кўйида марҳум шоир ҳақида устоз Маъруф Жалил хотираларидан нарчалар чоп этяммиз.

КЎНГЛИ КЕНГ ТИЛАК ЖЎРА

Кўплар уни ҳаётга жиддий қарамайдиган, чуқур фикрламайдиган чапани, беғам деб ўйларди. Лекин яқиндан билган, тушунган одамлар унинг қанчалик нозикфаҳмлигини, таъсирчан кўнгли борлигини яхши биларди.

У дуч келган жойда дардини дастурхон қилиб ёзмасди, чуқур ўйларди.

Шоир яхши замонлар умиди билан яшарди. Ҳақиқат юзага чиқишини, босқинчилар оёғи остида топталган Ватан бир кун озод бўлишини истарди. Шунинг учун ночор қолганида умид унга далда, таскин берди. Шу боис ҳасрат, алам билан “Умидларнинг этагига осилдим” дейди.

Тилакнинг кўнгли кенг эди. Шунинг учун бўлса керак, дўстлари кўп. Доим дарвозаси очиқ, дастурхони ёзилган. Уйи тор бўлса ҳам, ҳар куни меҳмон аримасди. Ҳамма уни яхши кўрарди. Хотини ҳам бунга кўникиб кетганиди. Ҳеч оғринмай хизмат қилар, эрини ҳижолатга қўймасди. Икковининг тупроғи бир ердан олинган, бир-бирига мос эди.

Баъзи дўстларни қора қилиб борганимда кўнглим чўкиб, борганимга пуншаймон бўлиб қайтардим. Тилак билан кўчадами, ишхонадами учрашсам, бутун дилхираликларим тарқаб, ўзимни енгил хис қилардим. Унга дарду ҳасратларимни айтмасдим. У менинг хафалигимни билгандай нуқул яхшиликлардан гапирар, қизиқчилик қилиб, шеърлар ўқирди.

Тилак уйланиб, Сағбон кўчасидан торгина бир ҳовли сотиб олганидан кейин бир куни уйига таклиф қилди. Борсак, онаси ҳам келган экан. Мени “ака” деб таништирди. Онаси бирам меҳрибон, бирам дилкаш аёл экан.

Бу ҳовлига тез-тез борадиган бўлдим. Тилак Жўра мен учун энг азиз, энг самимий дўст, туғишган

САҲОБАЛАР НОМИ БИЛАН АТАЛГАН ЖОЙЛАР

ҲАСАН ИБН АЛИ

жигаримдай яқин эди. Онасини онамдай, Тилакнинг болаларини туғишганимдай ҳурмат қилардим. Бу хонадонда ҳамма бир-бирига меҳрибон, ҳеч қачон аччиқ-тизиқ гап, жанжал бўлганини кўрмаганман. Ҳақиқатан ҳавас қилса арзигулик оила. Бу уларнинг дили поклиги, бағри кенглигидан бўлса керак.

* * *

Тилакнинг касал бўлиб шифохонага тушганини эшитдим. Янги ТошМИ шифохонасида экан. Бориб хабар олдим. Ранги-рўйи тузук, лекин хасталиги билиниб турарди. Кейинги борганларимда ўғли Орифни кўрдим. Отасидан хабар олиб тураркан, барака топкур. Лекин Тилак жуда озиб кетибди. “Умидларнинг этагига осилдим” деган ўша шеърини яна эсладим.

* * *

“Тилак касалхонадан чиқибди, қишлоғига кетган эмиш” деган хабарни эшитиб, рости, безовта ҳаёлим таскин топгандай бўлди. Аммо бу унинг қишлоғига охирги сафари экан...

Кўнглимда хотираларим кўп. Тилак билан учрашган, сўзлашган ҳар кун ҳақида бир китоб ёзсам арзийди.

Маъруф ЖАЛИЛ

Навоий вилояти Нурота туманидаги Деҳибаланд қишлоғининг шарқи-шимолий қисмида ҳазрат Ҳасан ибн Алига (розийаллоҳу анху) нисбат берилган мақбара бор. Таъмирлаш пайти топилган тош лавҳда унинг XIX асрда қурилгани ёзилган. Аслида, Имом Ҳасаннинг қабри Мадинада, Бақиъ қабристониди, оналари Фотимаи Заҳро ёнида.

Бу зот ҳалимлиги, сасийлиги, тинчликпарварлиги ва кенгфеъллиги билан машҳур бўлган.

Отаси ҳазрат Алидан (каррамаллоҳу ваҷҳаҳу) кейин давлатни олти ойча бошқаради.

ҲУСАЙН ИБН АЛИ

Ҳусайн ибн Али бизнинг диёрларда “ҳазрат Ҳусан” номи билан машҳур. Ҳазрат Ҳасан ва ҳазрат Ҳусан шарафига эгиз чақалоқларга шундай исм қўйилади.

Навоий вилояти Нурота тумани Деҳибаланд қишлоғидаги бир зиёратгоҳ ҳам “Ҳасан-Ҳусан” деб номланган.

Мақбара ва ён-атрофдаги иморатлар вақт ўтиши билан ўзгариб турган. XIX асрнинг охири ва XX аср бошларида қурилиш-тиклаш ишлари олиб борилган.

Имом Хусайн (розийаллоҳу анху) ҳазрат Ҳасандан бир йилу бир ой кейин туғилган. У кишига Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) ўзлари исм қўйиб, гўдаклигидан тарбиялари билан шуғулланганлар. Бу хусусда кўплаб ҳадислар бор.

МУҲАММАД ИБН ХАНАФИЯ

Навоий – Нурота катта йўли ўтадиган Деҳибаланд қишлоғининг кунботар томонида Муҳаммад ибн Ҳанафияга нисбат берилган қадамжо бор. Бу зиёратгоҳ Туркменистон ва Кавказбўйи халқлари орасида ҳам машҳур.

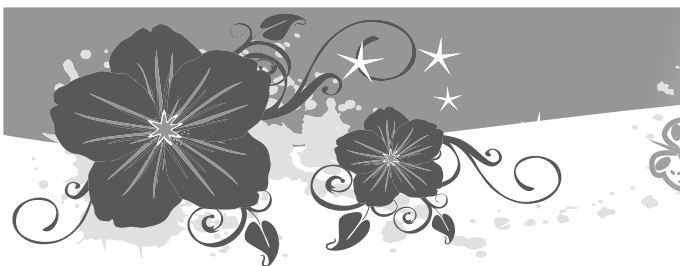
Қабрлар устига мақбара тикланган. Бинолар турли даврларда таъмирланган.

Манбаларда қайд этилишича, Али ибн Абу Толиб (каррамаллоҳу ваҷҳаҳу) Шом сафарига тайёргарлик кўриш ҳақида волийларга буйруқ юборади. Сафар байроғини ўғли Муҳаммад ибн Ҳанафияга беради.

«Қандия»да ҳазрат Аҳмад Яссавий Муҳаммад ибн Ҳанафия (раҳматуллоҳи алайх) наслидан деган маълумот бор. “Исломот” энциклопедиясида Муҳаммад ибн Ҳанафиянинг “Бани Ҳанифа” қабиласига мансуб аёлдан туғилгани қайд этилган.

Суёндиқ МУСТАФОЕВ
тайёрлади.

ХУШНУД

Аҳрорхон Музаффархон ўгли Хушнуд (1910–1987) Тошкентда тугилган. Ўрта мактабни битириб, Алишер Навоий номидаги техникумда (1926), сўнг ўқитувчилар институтининг (1935) тил ва адабиёт факултетида таълим олди.

Муфтий Зиёвуддинхон ибн Эшон Бобохон, Ҳабибий ва бошқалар билан суҳбатдош бўлади. Шеърлари, газаллари республика даврий нашрларида чоп этилган.

Азизлик истасанг, элдан ҳаё қил

Ёмоннинг фитнаси

Ёмоннинг фитнаси инсонга офат,
 Етар андин ўтиб давронга офат.
 Ақлнинг хислати хушфеъл бўлмоқ,
 Ёмонлик шиддати ҳар онга офат.
 Тавозиъ пеша қил қаддингни букмай,
 Такаббур аҳлидир эҳсонга офат.
 Тамаъ қил илм учун, олим бўлурсан,
 Жаҳолат келгуси ҳар онга офат.
 Гўзалсан ёки бир гулшан гулисан –
 Ҳазон фасли гулу райҳонга офат.
 Тилинг бирдир, қулоқ икки – нечундир?
 Эшит, кўп сўзламак дармонга офат.
 Амалнинг яхшиси касби ҳалолдир,
 Бекорнинг қурбати ош-нонга офат.
 Очилгай мақсадинг жаҳду жадалдан,
 Магар афсус лаби хандонга офат.
 Ёмондан яхшилик кутма, азизим,
 Келур улфатчилик қилганга офат.
 Ғазабдан бўлгуси ҳар зулм пайдо,
 Анинг тиғи қадалса, жонга офат.
 Жаҳонда етмасин, Хушнуд, элига
 Очилган гул юзи бўстонга офат.

1965

Азизлик истасанг

Азизлик истасанг, элдан ҳаё қил,
 Ширин тил бирла сўзни мўмиё қил.
 Башардир ақлу дил бирла ҳар одам,
 Бу сувратни фиолингдан намо қил.
 Безангил хилъати одоб бирла,
 Адиблар шевасини ошино қил.
 Тамаъдан нон ема, хорлик кўрурсан,
 Бу иллатга қилиб меҳнат даво қил.
 Ҳаётнинг лаззати меҳнат биландир,
 Ҳалол меҳнат қилиб яхши ғизо қил.
 Айибсиз ҳеч киши йўқдир жаҳонда,
 Ким огоҳ қилса анга жон фидо қил.
 Очиб дил ғунчасин Хушнуд бўлурға
 Шараф аҳлига доим иқтидо қил.

1965

Бўлмаса

Неки бахт, инсон деманг аҳду вафоси бўлмаса,
 Қўлида нури ҳидоятдан асоси бўлмаса.
 Йўлдан озгайму киши нафсига кул бўлмай туриб,
 Бу хаёллик бирла кўнглида қароси бўлмаса.
 Бағри тош кўнгулга ҳеч урфон суви кор айламас,
 Маърифат таъсир этарму иштиҳоси бўлмаса.
 Ҳазм этар келса ўлим ҳар лаззати дунёни чу,
 Ким ҳаёт қадрини билгай интиҳоси бўлмаса?

Одам ўз фазлини ҳар бир хислатидан кўрсатур,
Феъли атворида фош кибру ҳавоси бўлмаса.

Дардман, изҳор қил, дардинг давоси топилур,
Суди йўқ панду насихатнинг гадоси бўлмаса.

Хушнудо, дил бахридан сўз дурларин оламга сочмайди,
Яшнамас орзу-умидинг халқ дуоси бўлмаса.

1968

Ақл

Ақл-идроки кишининг муътабар йўлдошидур
Хусни хулқи бирла одоби, ҳаё кўлдошидур,

Сўзининг мағзи ширин, маънода лаззат бўлса гар,
Жумла инсоннинг ўзига хос юрак фаррошидур.

Бўлса ким ақли расо дерлар ани аҳли шараф,
Ул киши қаерда бўлса шул жамоат бошидур.

Бу ақл кўзга кўринган бир мужассам шай эмас,
Муҳташам этган жаҳонни серзиё наққошидур.

Ақлига молик эмас инсонни нодон дейдилар,
Эл қариҳ кўргай аларни кексадур хоҳ ёшидур.

Ҳар оғир мушкулни ечган софдил илҳоми бу,
Неки бахт этгучи элни марҳамат қардошидур.

Ақл ила ҳар бир киши илму ҳунарни ахтарур,
Парвариш этган ақлни илм ила бардошидур.

Улфатинг ҳар ҳолатингда ҳикмат аҳли бўлса гар,
Лутфи эҳсони сўзи, бокқанда кўзи қошидур.

Хушнудо, ақлинг билан фикрингни ўстир доимо,
Ҳар фазилат боғига бошловчи ул иш бошидур.

1967

Зокиржон МАННОПХЎЖАЕВ

Йироқлашиш эмасми? (Баъзи адашганларга деганим)

Тақво дейсиз, инсонларни
қайтармайсиз гуноҳдан,
Гапирмайсиз фарзу вожиб,
суннатлардан – сабоқдан.
Суҳбатингиз бошланади
мудом ғийбат қилмоқдан,
Бу одатлар эзгуликдан
йироқлашиш эмасми?

Юрт осмони тинч, мусаффо,
шукр қилмоқ керакдир,
Эл хизматин ўз ишингдан
устун билмоқ керакдир.
Ғаюр ният саҳросидан
тезда жилмоқ керакдир,
Ношукрлик бахт билан ҳам
фироқлашиш эмасми?

Зангиота тумани

“Bazar-art – 2011” кўргазмасида халқ бадиий хунармандлиги ва амалий санъат намуналарини томоша қилдик, хунармандлар билан суҳбатлашдик. Шаҳрисабзлик опа-сингил Унсин ва Сабоҳат Норбоевалар тиккан каишталар бизни қизиқтирди.

МОМОЛАРДАН МЕРОС

– *Каишачилик момола-римиздан мерос. Нина билан матога нақшми, гулми тикишининг ажойиб завқшавқи бор...*

Унсин опа:

– Тикишни онамиздан ўрганганмиз. Раҳматли хунарманд аёл эдилар. Мароқ билан кашта, дўппи тикардилар. Мактабдан келибоқ ёнларига ўтириб, ишларига ёрдамлашардик. Кашта, дўппи, нимча, жойпўш (кўрпа-тўшак устига ёпинчиқ) шапиш (бош кийими) кабиларни тикар эдик.

– *Кашта тикишининг қандай усуллари бор?*

Унсин опа:

– Чизма, йўрма, босма ва санама каби усуллари бор. Санама қадимий услуб. Нақшлар санаб тикилгани боис шундай дейилади. “Шопқилич”, “Шопарчин”, “Офтобпараст” каби қадимий санама нусхалар ҳалиям қўлланилади. Уларни асраб, келажакка етказишга ҳисса қўшаётганимиздан мамнунмиз.

“Тўпчинни”, “Каттагул”, “Бодом”, “Анор”, “Бодринг” каби нусхалар чизиб тикилгани боис чизма усул дейилади. Буларнинг айримлари янги нусхалар. Ироқи

йўналиши анча машҳур. Унда йўрма ва босма чок қўлланилади. Ироқи кашталарни асосан босма чокда тикамиз. Унда катта-катта нақшларни ҳам қўллаш мумкин. Йўрма чок кам тикилади. Чунки унга бигиз ишлатилади. Ироқи чокни чизма усулда ҳам тикаймиз. Шаҳрисабз, Китоб

ироқиси бошқа жойларни кидан нақш ва гуллари билан фарқланади.

Сабоҳат опа:

– Каштачиликда ранглар муҳим. Момоларимиз кўпроқ ёрқин ранглар ишлатишган. Биз ҳам асосан уларнинг йўлидан борамиз. Баъзан анъанадан бироз чекиниб фақат оқ ва қора ипаклардан фойдаландик, оч рангларда безак бердик. Ҳаммаси ўзига хос чиройли.

Ипак ранглари ёнғоқ барги ва пўчоғи, пиёз пўсти, анор пўчоғи, тут барги ка-

би табиий маҳсулотлардан тайёрланади.

– *Замон ўзгаргани сари, талаб ҳам шунга яраша бўлади...*

Унсин опа:

– Тўғри, ишларимизнинг тури, қамрови кенгайиб боряпти. Нимча, кўйлак, ёпинчиқлар, ёстиқ ва лўлаболиш жилдлари, катта ва кичик ўриндиқлар учун кўрпачалар билан бирга, сумка, уяли телефон филофлари, атир, такинчоқ соладиган қопча, чойнак ёпқич, ҳатто шиппак ҳам тикамиз. Кундан-кунга одамларнинг миллий кийим ва буюмларга қизиқиши ортиб бораётганидан хурсандмиз. Кўча-кўйда, байрамларда кашта безакли либос кийган аёл-қизларимизни кўп учратаямиз.

– *Бу хунарни ўзингиз қизларингизга ўргатасизми?*

Унсин опа:

– Тўртта ўғлим бор. Келинларимга ҳам ўргатиш ниятидаман. Мана, синглим, жиянларим ёнимда. Устоз-шоғирд йўли билан ёшларни жалб қилганмиз. Ҳовлимиздаги кичиккина устахонада ўн киши ишлайди.

Хунарни пухта эгаллаганларга буюртма иш берамиз. Уйда, болаларининг

ёнида меҳнат қилиб, пул топишади.

– Шаҳрисабзда эр-йигитлар шаҳрисабзча – ироқи дўппи кийишади. Бундай дўппилар ҳар бир хонадонда бор дейишади...

Сабоҳат опа:

– Бизда бўлажак келин куёв учун ўз қўли билан дўппи тикади. Кўп қизлар дўппи, сўзана, жойнамоз, ёстиқ жилди ҳам тикишади. Ҳақиқатдан ҳам, ҳар уйдан каштачилик намуналари топилади.

– Кўргазма ҳақида нима дейсиз?

Унсин опа:

– Қадриятларимизни ёшлар онгига сингдириш, халқ хунармандлигининг гўзал турлари – каштачилик, дўппидўзликка ёшларда қизиқиш, ҳавас уйғотишда, истеъдодлиларни юзага чиқаришда бу кўргазма катта имконият бўлди. Бошқа вилоятлар каштачилари билан танишдик, тажриба алмашдик. Кўп хорижликлар келишди. Амалий санъатимиз уларни шунча қизиқтиради деб ўйламаган эдим. Чет эллардан ҳам буюртма олдик, маҳсулотларимиз жаҳонга чиқишидан жуда хурсандмиз.

Суҳбатдошлар билан хайрлашар эканман, рангбаранг нақиллар, гуллар кўз ўнгимда муҳрланиб қолди.

Болагим манзаралари – қуёш нурлари тўкилиб турган айвонда сўзана тикаётган онам меҳри, бўғотда мусичаларнинг “ку-ку”лаши кўнгил таассуротларимга жўр эди...

Зебунисо ҲУСАЙН
суҳбатлашди.

ҚАТТИҚ КЎЗ, ТОШ ҚАЛБДАН АСРАСИН

Йиғлаб юпанган инсоннинг юзига ҳеч эътибор берганмисиз? Унинг юзи кулгидан тўхтаганникидан кўра тиникроқ бўлади. Нега? Чунки йиғлаш қалбга фойда беради, уни юмшатади. Йиғласак, кўзларимизга зарарми? Агар шундай бўлса, беҳуда кулгидан қалбларимиз қорайгандан кўра, йиғлаб қалб кўзларимиз ёришсин... Йиғлаш қалб тилида гапиришдир. Йиғлаган қалбга Аллоҳ таоло меҳмон бўлади. Йиғидан таскин олишимиз балки шундандир.

Келинг, қалбимизга холис боқайлик. Шунда йиғлашга арзийдиган ҳолда эканимизни янада яхшироқ тушунган ва ўзимизни йиғидан тўхтата олмаган бўлармидик. Тўлиқ бажармаётган ҳақларимиз устида йиғлайлик. Дунёвий ҳасратлар билан эгилиб туришимизни намоз деб атаётганимизга, турли неъматларни ризқ қилиб берган Аллоҳ таолонинг омонатларига хиёнатимиз учун, бутун гуноҳларимиз авф қилиниши фурсатини ғафлат кучоғида ўтказётганимиз учун йиғлайлик. Ҳар куни гувоҳи бўлаётганимиз воқеа-ҳодисалардан ибрат олмаймиз. Холис муносабат билдиришга келганда туяқуш каби бошимизни беркитиб, ўзгармайдиган ҳақиқат – охираат соатини ўзимиздан, қалбимиздан узоқ тутаётганимизга йиғлайлик. Ҳавойи нафсимизнинг хоҳишлари йўлида чопқиллашдан тийилмаймиз. Дуо қиламиз... “Ижобат бўлмади” дея ҳасрат чекамиз. Шукрсизлигимиз учун йиғлайлик.

Баъзи ишлар гуноҳлигини билиб-билмай, елкага ортиб, тавбасиз яшаётганимиз, Қуръонга амал қилмай, суннатга орқа ўгираётганимиз, ҳатто пайғамбарлар ҳам уммат бўлишни орзу қиладиган кунда Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) шафоатларидан бенасиб қолиш хавфини ҳис этмаётганимиз учун йиғлайлик.

Олов ўтни еб тугатганидек, яхшиликларимизни еб тугатадиган ғийбатдан қутула олмаймиз. Берувчи ва Олувчи аниқлигини билган ҳолда, ҳасратимиз кундан-кунга ошиб боради. Муҳташамлик остида яшаб, ўзимизни улуғ ҳис этамиз. Яхши кунда унутиб, ёмон кунда эслайдиганимиз Аллоҳ таолонинг марҳамати учун йиғлайлик.

Пайғамбаримиз Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Аллоҳ учун йиғлаган кўзларга дўзах ўти ҳаром деганлар. “Ёш оқмайдиган кўздан асрагин, Аллоҳ!” деб нола қилганлар. Бугун биз ҳеч курса, беҳуда кулишдан тўхтасак, яхши бўларди...

Қизларгул ШАПИЕВА,
Тошкент Ислам институти

Советлар империяси қулаб, иттифоқдош республикалар рўпара келган энг катта хатарлардан бири халқаро миссионерлик ташкилотларининг бу юртларга ёпирилиб келиши бўлди. Улар Ўзбекистонда ҳам қисқа муддатда ўз тармоқларини вужудга келтиришди. Мустақиллигимизнинг илк йиллари демократия ниқоби остида, расмий ташкилот сифатида жойларда ўнлаб ибодатхоналарини қуриб, юртимизни келгусида ҳар жиҳатдан нотинч қилишга қаратилган қора ишларини бошлашди.

МИССИОНЕРЛАРНИНГ АСЛ ҚИЁФАСИ

Албатта, бу ҳаракатлар маблағсиз, сиёсий қувватлаш ва ахборот кўмагисиз амалга ошмайди. Йирик миссионерлик ташкилотлари ва геосиёсий доиралар бу ҳаракат учун катта пул тикишди. Чунки улар кўзлаган натижалари тез орада сарф-харажатларини бир неча ўн, юз, ҳатто минг баробар қоплаб кетишига ишонарди.

Миссионерлар маккорона услублардан фойдаланиб, асосан яширинча иш олиб боришди. Улар диёримизга тил, компьютер ўргатиш, ҳар хил соҳалар бўйича малакали мутахассислар тайёрлаш каби турли-туман ўқув марказлари ташкил этувчи ёки ҳар хил йўналишларда хайрия ишлари олиб борувчи нодавлат ташкилотлари қиёфасида кириб келишди. Узоқ йиллик сиқув остида яшаган, илмга чанқоқ одамлар, табиий, бундай ўқув марказларига мурожат қилишга шошдилар. Лекин ўқиш жараёнида “ўқитувчи”ларнинг қиёфалари тезда маълум бўлиб қолди.

Миссонерлар қимматбаҳо қоғозларда жозибали кўринишда нашр этилган китобларини, варақа (буклет)ларини бозорлар, касалхона, сиҳатгоҳлар

ва айрим ишхоналарда бемалол текинга тарқатишга эришишди. Афсуски, баъзилар турли сабаблар билан улар тузоғига илинди. Улар кўзлаган асосий мақсад ҳам динсиз бир миллатни динга киритиш эмас, балки айнан мусулмон фарзандларини Ислом динидан чиқаришдир. Уларга бизни христиан қилишдан ҳам кўра исломдан чиқариш, воз кечтириш, шу билан динимизга заррача бўлса-да, зиён етказиш муҳимроқ эди. Чунки даъват қилаётган “дин” (секта)лари ботил эканини, Ислом билан ҳеч бир жиҳатдан беллаша олмаслигини ўзлари ҳам жуда яхши билишади. Ташвиқ китобчаларида кўпинча Қуръони карим оятларини ҳам келтириб, мақсадлари йўлида хизмат қилдирмоқчи бўлади. Гўё самимий ниятда эканликларини, ҳалолликларини кўрсатиш учун китобларида Инжилнинг муомаладаги нусхалари сохталаштирилганлигини ҳам айтиб қўядилар. Бу ҳол, албатта, уларнинг иккиюзламачилигини кўрсатади. Қуръоннинг уч-тўрт оятини бўлса ҳам ҳақ деб билишса, нега тўлалигича Исломни қабул қила

қолишмайди ёки унга ҳужум қилишдан ўзларини тийишмайди?! Ҳолбуки, улар Қуръонни инкор этадилар. Унда нега Қуръонга суянадилар, деган савол туғилади ва бунга жавоб битта – бу уларнинг қилмишлари макрдан бошқа нарса эмаслиги, яъни, зоҳирий амаллари билан асл мақсадлари бир эмаслигига далолат.

Миссионерлар инсонлар ахлоқини яхшилаш билан шуғулланишмайди. Аксинча, хулқни бузадиган ишларни ёйишади. Ҳар хил ўйинлар, “дискотека”лар ташкил қилиб, ресторанлар очиб, “тунги кўнгилхушлик”лар уюштиришади.

Уларнинг бу тадбирлардан кўзлаган мақсадлари нима? Асосий масала айна шу нуқтада мужассам. Бу ерда мақсадғоя фақат ва фақат сиёсийдир! Бугунча шунчаки беғуборгина хархаша ёки демократиянинг оддий бир тақозоси бўлиб кўринаётган ҳаракатларининг тагида эртанги кунга мўлжалланган жуда катта сиёсий найранглар ётибди. Бу найранглар ортида қандай қора мақсадлар яширинган?

Минг йил наридан аждодлари мусулмон бўлиб келган, бугунги авлоди ҳам бутун ҳаёти давомида шу эътиқодга их-

лос қўйган, урф-одати, маънавий тарихи бир хил халқимизнинг юрагини парчалаш, заифлаштириш, пароканда қилиш ва турли-туман сиёсий ва иқтисодий босимлар билан ўз ҳолимизча яшашга йўл қўймаслик. Мамлакатни доимий низо майдонига айлантириб, уни ҳал қилишда ўзларига муҳтож қилиб қўйиш. Мана улар кўзлаган асл мақсад!

Секта даъватчиларининг ортларида туриб, уларни маблағлар билан таъминлаётганлар, ахборот ва ҳуқуқий жиҳатдан ҳар томонлама кўллаб-қувватлаётганлар бу диёрларни маданий ва маънавий истило қилиш ва бу ерларда ўзларини беғонасиратмасдан, мустаҳкам ўрнашиб олиш учун ўз тузоқларига илинганлардан фойдаланади. Бунга тарих ва тажриба гувоҳ.

Асл мақсадлари баъзи ҳудудларга алоҳида аҳамият бериб, у ерларда ўзларига эргашганлар сонини кўпайтириб, келажакда гўё уларнинг хоҳиш-иродаси ва кайфиятлари сифатида бузғунчилик ғалаёнларини чиқариш ва оқибатда мамлакатни парчалаб ташлаш.

Бунга тарихдан мисоллар жуда кўп, масалан, ўттиз йиллар бурун миссионерлар Шарқий Тимор ўлкаси аҳолисини “христиан”лаштира бошлаган эдилар. Ҳозирда, улар ўша ерда чиқарган тўполонга жавобан, бутун Ғарб олами оёққа турди ва Шарқий Тиморни Индонезиядан ажратиб олди.

Миссионерларнинг бундай “жонқуярликлари, ғамхўрликлари” ортида “Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш”, “Виждон эркинлигини таъминлаш” каби сиртдан чиройли кўринувчи шиорлар ва хоказо ҳийлалар яширинган.

Миссионерларнинг тузоғига тушиб қолиш осон, аммо улардан халос бўлиш жуда қийин. Бугунги ғоялар кураши даврида доимо ҳушёр бўлиш замоннинг талабидир.

Раҳимберди РАҲМОНОВ,
Тошкент шаҳри “Ҳолид ибн Валид”
жоме масжиди имом-хатиби

“ҚУРАЙШ” ЖОМЕ МАСЖИДИ

Оҳангарон – пойтахт вилоятининг йирик туманларидан бири. Худуди Тошкент – Фарғона йўлидан бошланиб, шарқда Наманган вилоятига бориб қадалади. Қамчиқ довонига кетишда Оҳангарон туманига кирилгач, беш чақиримча юрилгач, ўнг томонда Қизилтоғ йўли келади. Шу ерда Гулобод деган қишлоқ бор. Бу ерлар илгари Қорақир деб аталарди. Қишлоққа кираверишда уч қаватли касбхона коллежи қад рослаган.

Гулободдаги жоме масжидга “Қурайш” деб ном берилган. У бир вақтлар Қаторовул қишлоғида эди, советлар даврида биносидан турли мақсадда фойдаланилгани боис нураб, харобага айланди.

Истиқлолнинг биринчи йили юртимизнинг жуда кўп жойларида бўлганидек, ушбу хонақоҳ ҳам қайта таъмирланиб, жоме масжид сифатида рўйхатга олинди. Масжид атрофдаги ўнта қишлоқ аҳлига хизмат қилар эди. Одамлар бир неча йил бу ерда жума намозини ўқишди. Аммо тоғли ҳудуд қишлоқлари бир-биридан узоқ бўлгани, мас-

жид чеккада жойлашгани сабаб қор-ёмғирли кунларда намозхонларнинг келибкетиши қийин бўларди. Маҳаллий халқ бир тан, бир жон бўлиб “Қурайш” масжидини қулайроқ жойга кўчириш ҳаракатига тушди.

1998 йили қишлоқдошлар ғайрати ва саввати билан Гулободда мухташам масжид қуриб битказилди. Уни тиклаш-

да ҳудуд иқлим шароити ҳисобга олинди. Замонавий таҳоратхона, имом-хатиб хонаси, хуллас, ибодат қилиш учун барча қулайликлар яратилди. Диний-маърифий китоблар кутубхонаси ташкил этилди.

Янги қурилган масжидга Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом институти ни битирган Фазлиддин Мусақов имом-хатиб бўлди. У ёш бўлишига қарамай, тезда халқнинг назарига тушди. Одамларнинг яхши-ёмон кунларида елкадош бўлди. Маънавий-маърифий тадбирларда, жойлардаги учрашувларда фаол қатнашиб келади.

Шу йил баҳорда “Қурайш” жоме масжиди янада обод қилинди. Ҳовлисига мевали, манзарали дарахт ниҳоллари ва гуллар экилди.

Эрназар ТОПИЛОВ

Сароймулкхоним мўғул хони Қозонхоннинг қизи бўлиб, 1341 йили туғилган. 1355 йили Мовароуннаҳр ҳукмдори амир Қозогоннинг набираси амир Хусайн никоҳига олган. 1370 йили Амир Темур жангда амир Хусайнни енгиб, Мовароуннаҳр ҳукмронлигини қўлига киритганидан сўнг Сароймулкхонимни ўз ҳарамига олган.

САРОЙМУЛКХОНИМ

Соҳибқирон Сароймулкхонимга никоҳлангач, “Кўрагон”, яъни “ку-ёв” унвонини олади. Хон авлодига мансуб Сароймулкхоним ҳарамдаги маликалардан улуғроғи ҳисобланиб, “Катта хоним” ёхуд “Бибихоним” деб аталган. Бундай эъзозга ақл-заковати, дид-фаросати, тадбиркорлиги боис ҳам лойиқ топилган. Тарихий манбаларда ёзилишича, ҳусн-латофатли Сароймулкхоним юртнинг сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаётидан доимо хабардор бўлган, салтанат ишларида тўғри маслаҳатлари билан ҳурмат қозонган. Амир Темур Сароймулкхонимдан фарзанд кўрмаган. Аммо ўғли Шоҳруҳ Мирзони, суюкли набиралари Муҳаммад Султон Мирзо, Халил Султон Мирзо, Улуғбек Мирзо ва бошқа мирзоларни унинг тарбиясига топширган.

Соҳибқирон Амир Темурнинг ҳарбий юришларида Сароймулкхоним кўпинча бирга бўлган. Тарихий манбаларнинг маълумотларига кўра, салтанатни бошқаришда вужудга келган айрим муаммоларни ҳал қилишда Амир Темур ўта зийрак катта хонимнинг маслаҳатларига доимо эҳтиёж сезган. Нақл қилишларича, Эронга қарши юриш бошлаганида, Исфохоннинг қамали узоқ чўзилиб, қўшинни озуқа билан таъминлашга маблағ етишмай қолади. Амир Темур Сароймулкхонимга қисқача мактуб йўллаб, унда: “Қўшиннинг захираси тугади, хазинадан зар юборинг”, дейилган эди. Сароймулкхоним мактубни

олгач, унинг орқа томонига: “Улуғ амир, зарингиз тугаган бўлса, сиёсатингиз ҳам тугадиму?” деб ёзиб, чопарга тутқазади.

Амир Темур мактубни олгач, Сароймулкхонимнинг кинояли замзамасини ўйлаб-ўйлаб, ниҳоят бир қарорга келади: сўйиб ейилган қўй, қорамол, от ва туя суякларини йиғдириб, турли ҳажмда кестиради, катта ҳажмдагисига катта қиймат, кичигига кичик қиймат белгилаб, унга пўлат муҳрни қиздириб тамға бостиради ва вақтинча пул ўрнида муомалага киритишга фармон беради.

Сароймулкхоним илм-маърифатга алоҳида эътибор билан қараган, илм аҳлларига ҳомийлик қилган. Ҳатто ўз ҳисобидан мадраса қурдиришга азм қилган. Ҳукмдор рухсати билан қурилиши бошланган мадрасага отаси совға қилган олмос балдоғини ҳам бағишлайди. Қурилиш майдонига тез-

тез келиб иш бошқарувчиларга маслаҳатлар, кўрсатмалар бериб туради...

XIV аср охири ва XV аср бошида мадраса Самарқандда энг катта бўлиб, маҳобати билан ажралиб турган. Замонасининг билимдон мударрислари бу даргоҳда илм аҳлларига диний ва дунёвий илмлардан таълим берган. Маликанинг ўзи талабаларининг аҳволидан тез-тез хабар олиб турган.

Амир Темур 1399-1404 йиллар Ҳиндистон юришидан қайтгач, улуғ бекаси Сароймулкхонимга атаб Самарқандда машхур “Бибахоним” жоме масжидини қурдиради. Бу масжид Марказий Осиёдаги обидаларнинг энг йириги саналиб, катта ҳовлисининг саҳни 63.8x 76.0, умумий саҳни эса 167x109 метр бўлган. Атрофи равоқ ва пештоқлар билан ўралган. Йиллар давомида “Бибахоним” масжиди зилзилалар таъсирида вайронага айланган. Ҳозирги кунда бир-бири билан боғланмаган олти бўлак бино ўша даврда уч қатор оқ мармар устунли, енгил пешайвонлар билан бирлашган бўлиб, уларнинг устида тўрт юзта гумбазчалар бўлган. “Бибахоним” масжидининг серхашам безаклари ўта нафисдир. Ранг-баранг шакл ва нақшлар ўша давр усталарининг нозик дид ва юксак маҳоратидан далолат беради.

Тарихчи Ибн Арабшоҳ маълумотига кўра, милодий 1408 йили вафот этган Сароймулкхоним ўзи қурдирган мадраса ёнига дафн этилган.

Интернет материаллари асосида
Сабоҳат ҚУДРАТОВА
тайёрлади.

Момоларимиз айтади...

Қариларни қарғатма,
Ёш жонингни оғритма.

* * *

Йиртиқ бўлса, тўним йиртиқ,
Кўнглим – подшодан ортиқ.

* * *

Бошига ёққан қорни ҳар ким ўзи курайд.

* * *

Ҳар кимнинг қўли ўзига қараб букилади.

* * *

Бошида – неъмат, кетидан – миннат.

* * *

Ҳиммати йўқнинг ҳурмати йўқ.

* * *

Тутуни бошқанинг туйшаги (ғами) бошқа.

* * *

Ҳар идиш ичидагини тўқади.

* * *

Уйингга келганга ўйлаб гапир.

* * *

Меҳмон жойи – кўз устида.

* * *

Озган от арғумоқ бўлмас.

* * *

Ёшлиқда олтин билганинг
Қариганда сомондай кўринади.

* * *

Табассум тошни эритади.

* * *

Чумчуқ семириб, ботмон бўлмас,
Теша ўсиб, кетмон бўлмас.

Бўз тумани “Соли Махсум” қишлоғилик
Озодахон аядан ёзиб олинди.

